

ปกิณกวัฒนธรรม

วัดราชสีหธาราม ราชวรวิหาร

และแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมบริเวณใกล้เคียง

ปกิณกวัฒนธรรม

วัดราชสีหธาราม ราชวรวิหาร

และแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมบริเวณใกล้เคียง

กระทรวงวัฒนธรรม จัดพิมพ์เผยแพร่
เนื่องในโอกาสถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
ณ วัดราชสีหธาราม ราชวรวิหาร
วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

จิตรกรรมฝาผนัง วัดราชสิทธาราม
เล่าเรื่องพุทธประวัติ ตอนทวยเทพกราบทูลอาราธนาเสด็จจุติในโลกมนุษย์

สารรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

การทอดกฐิน เป็นประเพณีสำคัญที่พุทธศาสนิกชนถือปฏิบัติสืบทอดมายาวนานกระทั่งปัจจุบัน ช่วงเวลาในการทอดกฐินมีจำกัดเพียง ๑ เดือน กำหนดหลังวันออกพรรษา ๑ วัน คือระหว่างวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ของทุกปี ถือเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง และเป็นการสร้างกุศลอันยิ่งใหญ่ ก่อให้เกิดอานิสงส์ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส

กฐินพระราชทาน เป็นกฐินหลวงประเภทหนึ่งที่พระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานผ้าพระกฐินให้แก่หน่วยงานราชการ องค์กร คณะบุคคล หรือบุคคลผู้ประสงค์ขอรับพระราชทาน นำไปทอดถวาย ณ พระอารามหลวงทั้งกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดในเทศกาลกฐินกาลแต่ละปี

เนื่องในกฐินกาล พุทธศักราช ๒๕๖๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานผ้าพระกฐิน ให้กระทรวงวัฒนธรรมนำไปถวายพระสงฆ์ที่จำพรรษา ณ วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ในวันเสาร์ ที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔ นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างหาที่สุดมิได้โอกาสนี้ กระทรวงวัฒนธรรม ได้จัดพิมพ์หนังสือ “ปกิณกัณฑ์วัฒนธรรม วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร และแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมบริเวณใกล้เคียง” เพื่อเผยแพร่ประวัติวัด สถานที่สำคัญ และชุมชนบริเวณใกล้เคียง ที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะอำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจด้านศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนนำไปต่อยอดทางความรู้ให้กว้างขวางต่อไป

ผลานิสส์แห่งการถวายผ้าพระกฐินพระราชทานครั้งนี้ กระทรวงวัฒนธรรมขอน้อมเกล้า น้อมกระหม่อมถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ขอพระองค์ทรงพระเจริญ สถิตเป็นฉัตรแก้ว ปกเกศอาณาประชาราษฎร์ตลอดไป รวมทั้งบันดาลให้ผู้มีจิตศรัทธาและผู้ร่วมบุญกุศลทุกท่าน ประสบความสุข ความเจริญ เปี่ยมด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญาในการดำเนินชีวิตตามรอยพระยุคลบาท และมีจิตตั้งมั่นในคุณธรรมความดีงาม บำเพ็ญประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

(นายอิทธิพล คุณปลื้ม)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

จิตรกรรมฝาผนัง วัดราชสิทธาราม
เล่าเรื่องพุทธประวัติ ตอนเสด็จออกมหาภิเนษกรรม

คำนำปัดกระหวงวัฒนธรรม

เนื่องในโอกาส พุทธศักราช ๒๕๖๔ กระหวงวัฒนธรรมได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานผ้าพระกฐินให้นำไปทอดถวาย ณ วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เพื่อทำนุบำรุง และสืบทอดพระพุทธศาสนา กำหนดในวันเสาร์ ที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๔

ในโอกาสดังกล่าว กระหวงวัฒนธรรม ได้จัดพิมพ์หนังสือ “ปกิณกวัฒนธรรม วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร และแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมบริเวณใกล้เคียง” เพื่อรวบรวมข้อมูลของวัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่และสำคัญตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาสืบเนื่องมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์ นอกจากนี้ ยังได้รวบรวมความรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในอาณาบริเวณใกล้เคียง เพื่อเผยแพร่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนและผู้มาร่วมบุญกุศลในครั้งนี้

การจัดพิมพ์หนังสือดังกล่าว ได้รับความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากคณะสงฆ์แม่ชี วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร และไวยาวัจกร หน่วยงานในสังกัดกระหวงวัฒนธรรม และหน่วยงานภายนอก รวมทั้งประชาชนในชุมชน ที่ให้ข้อมูลและประสานความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงขอณมัสการขอบคุณ และขออนุโมทนาในกุศลศรัทธาที่ท่านทั้งหลายได้ร่วมโดยเสด็จพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ณ วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร ในครั้งนี้ ทั้งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะอำนวยความรู้และประโยชน์แก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน ตลอดจนผู้สนใจประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมโดยทั่วกัน

(นางยุพา ทวีวัฒนะกิจบวร)
ปัดกระหวงวัฒนธรรม

จิตรกรรมฝาผนัง วัดราชสิทธาราม
เล่าเรื่องพุทธประวัติ ตอนโปรดพุทธมารดา

สารบัญ

สารรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม	๓
คำนำปลัดกระทรวงวัฒนธรรม	๕
ถิ่นฐานที่ตั้ง : บางกอกใหญ่ในประวัติศาสตร์	๘
วัดราชสิทธิาราม ราชวรวิหาร	๑๘
• ประวัติการสร้างวัด	๑๙
• การบูรณปฏิสังขรณ์	๒๐
• ความสำคัญของวัด	๒๔
• สิ่งสำคัญภายในวัด	๒๖
- เขตพุทธาวาส	๒๗
- เขตสังฆาวาส	๕๖
- เขตฌาปนสถาน	๖๗
• การศึกษาในวัด	๖๘
- การศึกษาวิปัสสนาธุระ	๖๘
- การศึกษาสามัญ	๗๐
- การศึกษาพระปริยัติธรรม	๗๒
• ลำดับเจ้าอาวาส	๗๓
• พระพิมพ์ พระเครื่องวัดราชสิทธิาราม	๘๐
แหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม	๘๔
• ชุมชนกุฎีจีน	๘๔
• มัสยิดต้นสน	๘๘
• กุฎีเจริญพาศน์	๘๙
• ชุมชนคลองบางหลวง	๙๐
• สถานีอิสรภาพ	๙๓
• ๑๐ ร้านอร่อย่านบางกอกใหญ่	๙๔
สารน่ารู้เรื่องกฐิน	๑๐๔
รายนามพระอารามหลวงที่กระทรวงวัฒนธรรม นำผ้าพระกฐินพระราชทานไปถวาย ณ พระอารามหลวง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๓	๑๑๔
บรรณานุกรม	๑๑๖
คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ	๑๑๗
จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่เทศกาลกฐิน ประจำปี ๒๕๖๔	

ถิ่นฐานที่ตั้ง : บางกอกใหญ่ในประวัติศาสตร์

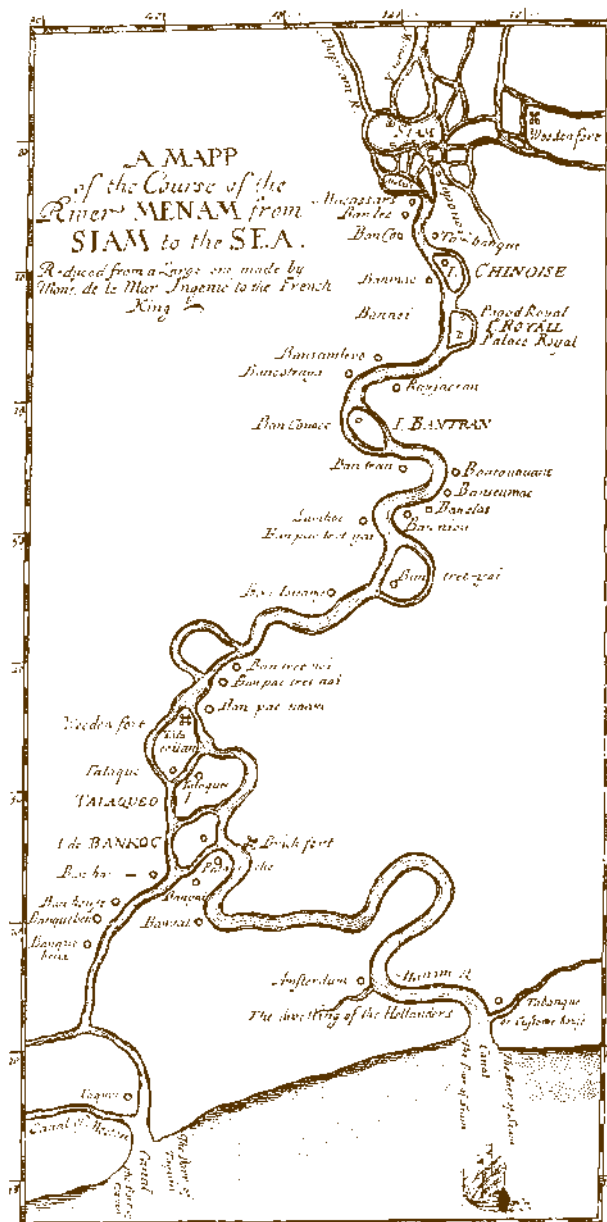
พื้นที่บางกอกใหญ่นั้นเป็นที่ตั้งของวัดราชสิทธิารามนั้นเป็นชุมชนเก่าปรากฏหลักฐานชื่อ “บางกอก” ตั้งแต่สมัยอยุธยา เมื่อสมเด็จพระชัยราชาธิราชโปรดให้ขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยาใน พ.ศ. ๒๐๖๕ เพื่อย่นระยะการเดินทาง การขุดคลองดังกล่าวส่งผลให้กระแสน้ำไหลสะดวกขึ้นเพราะเป็นทางตรง กระแสน้ำจึงเปลี่ยนเส้นทางเดินกลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาในปัจจุบัน ส่วนเส้นทางแม่น้ำสายเดิม ปริมาณน้ำไหลผ่านน้อยลง ทำให้ดินเลนกลายเป็นคลองบางกอกน้อยและคลองบางกอกใหญ่ ทั้งนี้ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่จึงมีผู้คนตั้งบ้านเรือน เกิดวัดวาอารามและเรือกสวนไร่่นาโดยทั่วไป

เขตบางกอกใหญ่เคยเป็นที่ตั้งของเมืองธนบุรีเมื่อแรกเริ่ม ซึ่งชาวต่างประเทศรู้จักกันในนาม “เมืองบางกอก” ดังปรากฏหลักฐานจากจดหมายเหตุของราชทูตราชสำนักฝรั่งเศสที่เข้ามายังกรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่า

...บนเส้นแม่น้ำสายนี้ห่างจากทะเลลึกเข้าไป ๗ ลิเออ เป็นที่ตั้งของเมืองบางกอก...ส่วนนามตำบลแหล่งแห่งนี้เหล่านี้ ซึ่งโดยเหตุผลแล้วก็น่าจะเรียกว่าเมืองท่าเรือ ก็ถูกชาวต่างชาติแปลงนามเสียหมดสิ้น เช่น เมืองบางกอกก็เรียกธนในสยามภาษา และคำว่าบางกอก มีมาให้เรียกใช้กันอย่างไรก็ไม่มีใครรู้...^๑

^๑ กรมศิลปากร, *ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม ๑๗* (กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๖๔), หน้า ๑๓.

เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงเลือกเมืองธนบุรีเป็นราชธานีแห่งใหม่แทนพระนครศรีอยุธยา หลังจาก
ที่กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าใน พ.ศ. ๒๓๑๐ ขอบเขตของธนบุรีครอบคลุม ๒ ฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา จึงมีลักษณะ
เมืองเอกแตก คือ มีแม่น้ำไหลผ่านกลางเมือง พื้นที่ในกำแพงเมืองฝั่งตะวันตกเริ่มตั้งแต่เขตเมืองธนบุรีเดิม
คือ ริมคลองบางกอกใหญ่ไปจนถึงบริเวณหลังวัดบางหัวน้อย หรือวัดอมรินทราราม ริมคลองบางกอกน้อย
ส่วนทางฝั่งตะวันออก เริ่มตั้งแต่ศาลเทพารักษ์หัวโคด หรือเชิงสะพานพระปิ่นเกล้าฝั่งพระนครเลียบบตามแนว
คูเมืองไปจรดแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณปากคลองตลาด พระราชวังของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชยังคงปรากฏ
อยู่จนกระทั่งปัจจุบัน เรียกว่า พระราชวังเดิม ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของกองบัญชาการกองทัพเรือ

แผนที่เมืองบางกอกสมัยอยุธยา

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ทรงย้ายเมืองหลวง มาอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ใน พ.ศ. ๒๓๒๕ ธนบุรีซึ่งมีสถานะเป็นราชธานีเก่า ได้ถูกรวมเข้ามาอยู่ในอาณาเขตราชธานีแห่งใหม่ขึ้นตรงต่อกรมเมืองหรือกรมพระนครบาล แต่คนส่วนใหญ่เรียกทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาว่า ฝั่งพระนคร และเรียกทางฝั่งตะวันตกว่า ฝั่งธน พื้นที่บริเวณฝั่งธนบุรีส่วนใหญ่เป็นที่ประทับและที่พักของเจ้านาย พระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง ข้าราชการสำคัญ ๆ เช่น ขุนนางตระกูลขุนนาค เป็นต้น รวมถึงกลุ่มข้าราชการดั้งเดิม ตั้งแต่ครั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ซึ่งไม่ได้ย้ายบ้านเรือนไปตั้งยังฝั่งพระนคร ตลอดจนชาวต่างชาติ กลุ่มต่าง ๆ ทั้งที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารและที่ถูกกวาดต้อนมา เช่น กลุ่มมุสลิมตั้งชุมชน อยู่ตามแนวคลองบางกอกใหญ่ทั้งสองฝั่งจนถึงบริเวณตลาดพลู กลุ่มคนโปรตุเกสตั้งบ้านเรือน อยู่ริมคลองบางกอกใหญ่ทางใต้พระราชวังฝั่งธนบุรีในบริเวณที่เรียกว่า กุฎีจีน กลุ่มคนจีนตั้งถิ่นฐาน บริเวณบางลำภูกลางและคลองสานซึ่งอยู่ตรงข้ามกับสำเพ็งทางฝั่งพระนคร เรียกว่า ฮวยจิ้นลั้ง หรือท่าเรือไฟ เพราะเป็นบริเวณที่มีเรือกลไฟเข้ามาจอดเทียบท่าขนถ่ายสินค้า นอกจากนี้ชาวจีน ยังตั้งชุมชนที่บ้านกุฎีจีน คลองบางกอกใหญ่ และตลาดพลู กลุ่มคนมอญอยู่บริเวณริมคลองมอญ คลองบางกอกใหญ่หรือคลองบางหลวงที่ตำบลบางยี่เรือ และที่บางกระดี่ กลุ่มคนเขมร ตั้งบ้านเรือนบริเวณเขตบางขุนเทียนและเขตราษฎร์บูรณะ และกลุ่มคนลาวตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ บ้านชาวเหนือหรือที่เรียกว่า บ้านช่างหล่อ และริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่บางยี่ขัน และชาวลาวพวน อพยพมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในสมัยรัชกาลที่ ๑ อยู่ที่บางไส้ไก่หรือคลองบางไส้ไก่ในท้องที่ เขตบางขุนเทียน

พระราชวังเดิม สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
เป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
ขณะทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็น สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑามณี
(ที่มา : เฟรเดอริก อาร์เธอร์ นีล, ชีวิตความเป็นอยู่ในกรุงสยามในทัศนะของชาวต่างประเทศ
ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๘๓ - ๒๓๘๔ (ค.ศ. ๑๘๔๐ - ๑๘๔๑), หน้า ๘๔ - ๘๕)

สภาพบ้านเรือนริมคลองบางกอกใหญ่

ทิวทัศน์แม่น้ำเจ้าพระยา

ถ่ายจากปากคลองบางกอกใหญ่ มีเรือจ้างข้ามฟากจอดเทียบท่าอยู่ด้านหน้าของภาพ ตรงกลางแม่น้ำ มีขบวนเรือกระแซง และเรือกลไฟหลายลำ ด้านซ้ายเห็นอาคารและเครนยกของกรมอุทการเรือ

สะพานเจริญพาศน์ เป็นสะพานข้ามคลองบางกอกใหญ่ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ เป็นหนึ่งในสะพานชุด “เจริญ” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของแต่ละปี ปัจจุบันทางการรื้อออกและสร้างใหม่ให้กว้างขวางกว่าเดิม

สะพานเจริญพาศน์ในปัจจุบัน

บ้านเจริญพาศน์ ตั้งอยู่เชิงสะพานเจริญพาศน์ เดิมเป็นที่พำนักของพระยาราชานุประพันธ์ (หุ้ย บุนนาค) สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ เป็นบ้านครึ่งตึกครึ่งไม้ที่ผสมผสานกันระหว่างสถาปัตยกรรมโคโลเนียลกับศิลปะแบบจีน แม้บ้านเจริญพาศน์จะทรุดโทรมไปตามกาลเวลา แต่ทว่าทายาทยังคงรักษาวิถีของบุนนาคที่นิยมชมชอบและสืบทอดการทำขนมเหมือนเช่นอดีต ถ้าแวะเวียนไปเยี่ยมชมบ้านเจริญพาศน์ ก็จะได้เห็นภาพและลิ้มรสขนมสูตรของสกุลบุนนาค เช่น ขนมล้นแมว คัสตาร์ด โคมันท (โสมนัล) ฝอยทอง ลูกชุบ ขนมไข่แมงดา และทองเอก เป็นต้น

ขนมบ้านเจริญพาศน์

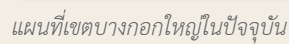
คัสตาร์ด

โคมันท (โสมนัล)

ขนมล้นแมว

୧୫

ภาพมุมสูงพระราชวังเดิม และกองบัญชาการกองทัพบกเรือ

วัดราชสิทธิาราม ราชวรวิหาร

ชั้นและตำบลที่ตั้ง

วัดราชสิทธิาราม เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดราชวรวิหาร สังกัดมหานิกาย ตั้งอยู่เลขที่ ๓ ซอยอิสรภาพ ๒๓ ถนนอิสรภาพ แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร (ปัจจุบันวัดราชสิทธิาราม ขึ้นตรงต่อสายการปกครองคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร แขวงวัดอรุณ)

พื้นที่และอาณาเขต

วัดมีเนื้อที่ทั้งสิ้น ๗๕ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ตั้งวัด ๔๑ ไร่ ที่ธรณีสงฆ์ ๓๔ ไร่ พื้นที่วัดมีลักษณะคล้ายสี่เหลี่ยมคางหมู มีคูน้ำล้อมรอบเขตวัด ส่วนคูน้ำด้านทิศตะวันตกมีการถมเพื่อสร้างเป็นถนนกั้นเขตวัด และในบริเวณถัดออกไปจากแนวถนน วัดได้สร้างศาลาขนาดใหญ่ไว้หลังหนึ่ง ต่อมาได้สร้างโรงเรียนการช่างวัดราชสิทธิารามในบริเวณนี้ (ปัจจุบัน คือ วิทยาลัยเทคนิคราชสิทธิาราม) เมื่อย้ายออกไปตั้งในสถานที่แห่งใหม่ วัดจึงได้ใช้อาคารเรียนของวิทยาลัยเป็นหอประชุมสงฆ์ ห้องสมุด และอาคารสวดธรรม - บาลีสนามหลวง นอกจากนี้ยังได้สร้างศาลาหลังหนึ่งแทนที่ซึ่งเป็นโรงฝึกงานของวิทยาลัยเทคนิคราชสิทธิารามเดิม ตั้งชื่ออาคารว่า ศาลาเนกประสงค์ร่มโพธิหยก

อาณาเขตของวัดปัจจุบัน มีดังนี้

ด้านเหนือ	ติดกับคลองวัด
ด้านใต้	ติดกับถนนวัดสังข์กระจาย
ด้านทิศตะวันออก	ติดกับคลองวัด
ด้านทิศตะวันตก	ติดกับบ้านเรือนราษฎร

นอกจากนี้วัดยังมีที่ธรณีสงฆ์ในจังหวัดพิจิตรอีก ๖๐ ไร่เศษ ซึ่งพระครูสิรินันทวิมล ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชสิทธาราม ได้บริจาคให้วัดใช้ประโยชน์ ปัจจุบันเป็นที่สำหรับให้ราษฎรเช่าทำนา

ประวัติการสร้างวัด

วัดราชสิทธาราม เป็นวัดโบราณตั้งอยู่ในพื้นที่เมืองบางกอกมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เป็นเพียงวัดราษฎร์ขนาดเล็กนามว่า วัดพลับ วัดแห่งนี้มีที่ธรณีสงฆ์คืบแคบ ประกอบกับในท้องที่มีวัดอยู่แทบทุกด้าน จึงไม่ค่อยได้รับการบำรุงเท่าใดนัก เมื่อถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสร้างวัดขึ้นใหม่ที่ติดกับวัดพลับเดิม ทรงสร้างวัดขึ้นเมื่อใดนั้น ไม่มีหลักฐานแน่ชัด กล่าวไว้เพียงว่าทรงสร้างวัดเพื่อพระราชทานให้เป็นที่พักของพระอาจารย์สุก พระอาจารย์ของพระองค์ที่ทรงอาราธนามาจากวัดท่าหอย ริมคลองคูจาม แขวงกรุงเก่า พระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการเสด็จ มาปฏิบัติธรรมและบำเพ็ญพระราชกุศล ทรงตั้งให้เป็นพระราชาคณะที่ พระญาณสังวร เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ เนื่องจากพระญาณสังวรเป็นผู้ทรงคุณในทางวิปัสสนาธุระ จึงได้ถวายพระพรขอยุ่วัดฝ่ายอรัญวาสี (คณะสงฆ์ซึ่งตั้งอยู่ในป่าห่างชุมชน) ซึ่งในขณะนั้นวัดพลับเป็นวัดสำคัญฝ่ายอรัญวาสีของกรุงธนบุรี คู่กับวัดรัชฎาธิฐาน แต่อยู่ใกล้พระนครกว่า จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมวัดพลับเดิมเข้าไว้ในเขตวัดที่ทรงสร้างใหม่ คงเรียกกันว่า “วัดพลับ”

นามวัด

ดังกล่าแล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมวัดพลับเดิมกับวัดที่ทรงสถาปนาใหม่ แต่ยังคงเรียกว่า วัดพลับ ตามเดิม ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ใหม่ทั้งพระอารามแล้วเสร็จพระราชทานนามใหม่ว่า **วัดราชสิทธาราม** มาจากคำว่า ราช + สิทธิ + อาราม ความหมาย คือ วัดหรือพระอารามที่สำเร็จโดยพระราชา

การบูรณปฏิสังขรณ์

วัดราชสิทธิารามได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ให้มีความเจริญรุ่งเรืองมาโดยตลอด ดังนี้

รัชกาลที่ ๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดให้สร้างถาวรวัตถุและปฏิสังขรณ์วัดพลับเดิม เนื่องจากชำรุดทรุดโทรมมาก และทรงสถาปนาวัดขึ้นใหม่ ในรัชกาลนี้ปรากฏอาคารถาวรวัตถุที่สำคัญ คือ พระตำหนักจันทน์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ขณะทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล โปรดให้สร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่บำเพ็ญวิปัสสนาธุระ พระราชทานแก่พระราชโอรสพระองค์ใหญ่ คือ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ทรงผนวชและจำพรรษาอยู่ที่วัดนี้ ๑ พรรษา พระตำหนักจันทน์เป็นพระตำหนักเล็ก ๆ ภายในมี ๒ ห้อง ชั้นล่างก่ออิฐถือปูน ชั้นบนเป็นไม้จันทน์ มีช่อฟ้า ใบระกา ประดับกระจกอย่างสวยงาม

รัชกาลที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระญาณสังวรเถร (สุก) ขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ “สมเด็จพระญาณสังวร” และต่อมาสถาปนาขึ้นเป็น “สมเด็จพระสังฆราช” พระองค์ที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อวันพฤหัสบดี ขึ้น ๒ ค่ำ เดือนอ้าย ปีมะโรง พ.ศ. ๒๓๖๓ และโปรดให้ย้ายจากวัดพลับไปอยู่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ตามประเพณีในสมัยนั้น พระองค์ทรงดำรงอยู่ในตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชเพียงปีเศษก็สิ้นพระชนม์ เมื่อวันศุกร์ แรม ๔ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีมะเมีย พ.ศ. ๒๓๖๕ พระชนมายุรวม ๙๐ ชันษา เมื่อถวายพระเพลิงพระศพแล้ว จึงโปรดให้ปั้นพระรูปเหมือนสมเด็จพระสังฆราช (สุก) บรรจุพระอัฐิธาตุไว้ในกุฏิหลังหนึ่งด้านหน้าพระอุโบสถวัดราชสิทธิาราม (กุฏิวิปัสสนา) เป็นที่สักการบูชามาจนถึงปัจจุบัน

รัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุทั้งพระอาราม รวมทั้งสร้างถาวรวัตถุขึ้นมาใหม่หลายหลัง เช่น พระอุโบสถ พระวิหารหลวง ศาลาการเปรียญ เสนาสนะอีกหลายหมู่ นอกจากนี้ยังโปรดให้สถาปนาพระเจดีย์ ๑ องค์ ด้านหน้าพระอุโบสถ และบูรณะพระตำหนักจันทน์ใหม่ เนื่องจากทรุดโทรมมาก พร้อมทั้งโปรดให้ย้ายพระตำหนักจันทน์จากที่เดิมบนเกาะมาปลูกเคียงกับพระตำหนักเก๋งจีน ซึ่งอยู่ระหว่างกำแพงแก้วด้านใต้กับคณะ ๑ นอกจากนี้ยังทรงปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์ไว้ด้วย เมื่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์พระอารามจนครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว โปรดให้ทำการฉลองพระอารามพร้อมกับพระอารามอื่น ๆ ที่ทรงให้ปฏิสังขรณ์ด้วยเช่นกัน ได้แก่ วัดราชโอรสาราม วัดกนิษฐนาถ วัดโมลีโลกเป็นต้น และในรัชสมัยยังได้เสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดราชสิทธิารามเป็นประจำ ดังปรากฏหลักฐานในหมายรับสั่ง เมื่อจุลศักราช ๑๒๑๒ (พ.ศ. ๒๓๙๓) เรื่อง เกณฑ์แห่งเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคในการทอดพระกฐินพระราชทาน วัดระฆัง วัดโมลีโลก วัดราชสิทธิาราม วัดสังฆกระเจา ด้วย

รัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระสยามเทวมหามกุฏวิทยมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์พระเจดีย์หน้าพระอุโบสถ ซึ่งรัชกาลที่ ๓ ทรงสร้าง แล้วพระราชทานนามว่า “พระสิริศาสนเจดีย์” ทั้งโปรดให้สร้างพระเจดีย์ที่มีรูปแบบเดียวกันไว้ด้านหน้าพระอุโบสถสำหรับเป็นคู่กันอีกองค์หนึ่ง พระราชทานนามว่า “พระสิริจุมภฏเจดีย์” แต่ไม่ปรากฏวันเดือนปีที่ทรงสร้าง

สาเหตุที่ทรงปฏิสังขรณ์พระเจดีย์ของพระบรมเชษฐาธิราชและสถาปนาพระเจดีย์ขึ้นมาคู่กันอีกองค์หนึ่ง พร้อมด้วยพระเจดีย์หมู่ที่ล้อมรอบองค์ละ ๔ มุมนั้น เพื่อเป็นพระราชานุสรณ์ว่า “ได้ทรงศึกษามาในสำนักสมเด็จพระสังฆราช (สุก) เมื่อยังเป็นพระญาณสังวรเถร อยู่วัดราชสิทธิธารามนั้นทั้ง ๒ พระองค์”

ในรัชสมัยได้เสด็จพระราชดำเนินมาถวายผ้าพระกฐินที่วัดราชสิทธิธารามอยู่เสมอเช่นเดียวกับพระบรมเชษฐาธิราช พร้อมกับวัดอื่น ๆ ดังหมายรับสั่ง เมื่อจุลศักราช ๑๒๑๔ (พ.ศ. ๒๓๙๕) เรื่องเสด็จพระราชดำเนินไปทรงทอดพระกฐินพระราชทานวัดราชสิทธิธาราม วัดพิชัยญาติ วัดยานนาวา วัดเครือวัลย์ นอกจากนี้ เมื่อจุลศักราช ๑๒๒๕ (พ.ศ. ๒๔๐๖) ยังปรากฏหลักฐานว่าได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทางชลมารคเพื่อถวายเครื่องไทยทานและโปรยทานที่วัดราชสิทธิธาราม พร้อมกับวัดอื่น ๆ เช่น วัดเขมาภิรตาราม วัดชัยพฤกษมาลา วัดรัชฎาธิฐาน ด้วย ตลอดจนเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ณ วัดราชสิทธิธารามเนื่อง ๆ

รัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชานุญาตให้เรือพระตำหนักจันทร์ ซึ่งชำรุดทรุดโทรมมากทำเป็นหอพระ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ และพระราชทานพระราชทรัพย์จำนวน ๑,๘๐๐ บาท เป็นส่วนพระบรมราชูปถัมภ์ในการปฏิสังขรณ์พระตำหนักจันทร์ และสร้างโรงเรียน ๕ ห้อง สำหรับเด็ก ในวัดนี้ (ปัจจุบันรื้อแล้ว) ทรงให้ความสำคัญกับวัดราชสิทธิธาราม และโปรดให้ทำการทำนุบำรุงพระอารามอยู่เสมอ ได้เสด็จพระราชดำเนินเพื่อถวายผ้าพระกฐินที่วัดราชสิทธิธารามเช่นเดียวกันกับสมเด็จพระบรมราชชนก โดยเสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคในการถวายผ้าพระกฐินที่วัดอรุณราชวราราม วัดโมลีโลก วัดหงส์รัตนาราม และวัดราชสิทธิธาราม รวม ๔ วัด เมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๔

ในช่วงสมัย **รัชกาลที่ ๖ - รัชกาลที่ ๗ และรัชกาลที่ ๘** ไม่ปรากฏประวัติการบูรณปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่

รัชกาลที่ ๙ วัดราชสิทธิธารามได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติ เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๒ ต่อมาสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัดได้ชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา บางครั้งได้มีการรื้อถอนอาคารถาวรวัตถุโดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์บ้าง ไม่เป็นไปตามหลักการบูรณะอย่างถูกวิธีบ้าง อาทิ การรื้อพระวิหารแดง และเจดีย์รายรอบพระวิหาร รวมทั้งกุฏิเล็ก ๆ สำหรับนั่งวิปัสสนารอบพระอุโบสถ มีการขนย้ายพระพุทธรูปสมัยต่าง ๆ ไปไว้ที่อื่น เป็นต้น มีหลักฐานการที่วัดขออนุญาตรื้อพระเจดีย์ ๒ องค์หน้าพระวิหาร และรื้อเรือสำเภาบรรจุอิฐออก เพราะชำรุดมากจนไม่สามารถปฏิสังขรณ์ได้ เป็นเหตุให้กรมศิลปากรได้ประกาศเพิกถอนโบราณสถาน ณ วัดแห่งนี้ เนื่องจากหมดสภาพการเป็นโบราณสถาน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ ดังความในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๙ ตอนที่ ๙๓ ลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๐๕ หน้า ๒๑๘๒

ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง เพิกถอนโบราณสถาน

ตามที่กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นบัญชีโบราณวัตถุสถานในวัดราช-
สิทธิาราม ตำบลเจริญพาสณ์ อำเภอบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี ไว้เป็น
โบราณสถานเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ นั้น บัดนี้พระเจดีย์ หน้า
พระวิหาร รวม ๒ องค์ และรูปเรือสำเภาบรรจุอัฐิ ๑ ลำ ในบริเวณวัด
ราชสิทธิาราม ได้ชำรุดทรุดพังจนหมดสภาพเป็นโบราณสถานแล้ว ฉะนั้น
อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน
โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ จึงขอ
ประกาศเพิกถอนพระเจดีย์หน้าพระวิหาร รวม ๒ องค์ และรูปเรือสำเภา
บรรจุอัฐิ ๑ ลำ ภายในวัดราชสิทธิารามออกจากทะเบียนโบราณสถาน
ตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๐๕

ธนิต อยู่โพธิ์

อธิบดีกรมศิลปากร

ใน พ.ศ. ๒๕๐๕ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระราชปรารภถึงความสำคัญของวัดราชสิทธิารามว่า วัดแห่งนี้เป็นพระอารามหลวงเก่าแก่ มีประวัติอันควรแก่การรักษา และมีปูชนียสถานสำคัญตามประวัติศาสตร์และวรรณคดีหลายอย่าง ที่นารักษาไว้เพื่อการศึกษา โดยทรงเห็นว่า วัดชำรุดทรุดโทรมมากและห่างจากการทำนุบำรุง ถ้าปล่อยไว้อาจจะเสื่อมสลายยากแก่การรักษาไว้ยิ่งขึ้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างถาวรวัตถุที่เป็นสาธารณประโยชน์ โดยให้ประชาชนเห็นความสำคัญและมีจิตศรัทธาบริจาคร่วมบูรณปฏิสังขรณ์ รัฐบาลและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ร่วมดำเนินการก่อสร้างและปฏิสังขรณ์ อาทิ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และมอบให้กรมการศาสนา จัดสรรเงินงบประมาณบูรณะวัดประจำปี ทำการบูรณะและก่อสร้างถาวรวัตถุ จำนวน ๕ รายการ คือ

๑. บูรณะพระเจดีย์ ๒ องค์ หน้าพระอุโบสถ พร้อมกำแพงและเจดีย์บริวาร
๒. บูรณะหอสวดมนต์และศาลาเก๋งบริเวณคณะ ๑
๓. บูรณะพระตำหนักเก๋งจีนและปรับพื้นที่บริเวณภายใน
๔. สร้างพระวิหารใหม่แทนหลังเก่าที่ชำรุดมาก
๕. สร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม

ครั้นต่อมา เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังวัดราชสิทธิาราม เพื่อทรงเป็นประธานเททองหล่อพระประธานประจำพระวิหารหลวง การเสด็จมาในคราวนั้น สมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวงได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้วัดราชสิทธิาราม มีพระราชประสงค์เพื่อนำดอกผลบำรุงพระภิกษุ สามเณรวัดราชสิทธิาราม โดยพระราชทานพระราชทรัพย์ถึง ๓ ครั้ง เป็นเงิน ๑๓๐,๐๗๐ บาท (หนึ่งแสนสามหมื่นเจ็ดสิบบาทถ้วน) ดังนี้

ครั้งที่ ๑ พระราชทานพระราชทรัพย์จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) ในครั้งนี้สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพิรยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี มีพระราชศรัทธาร่วมพระราชกุศลสมทบทุนจำนวน ๕๐ บาท (ห้าสิบบาทถ้วน) และสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี จำนวน ๒๐ บาท (ยี่สิบบาทถ้วน) รวมเป็นเงิน ๓๐,๐๗๐ บาท (สามหมื่นเจ็ดสิบบาทถ้วน) เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๑

ครั้งที่ ๒ พระราชทานพระราชทรัพย์สมทบทุนอีก ๕๐,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

ครั้งที่ ๓ พระราชทานพระราชทรัพย์สมทบทุนอีก ๕๐,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) แต่ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าเมื่อใด

พ.ศ. ๒๕๒๒ ทำการซ่อมอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ

นับแต่นั้นมาวัดราชสิทธิารามก็ได้รับเงินอุดหนุนในด้านการบูรณะพระอารามจากกรมการศาสนา (ปัจจุบันได้รับจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ) จากงานทอดผ้าป่า งานกฐินพระราชทาน และจากประชาชนทั่วไป ทำให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ จนได้รับการยกย่องให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง วัดพัฒนาดีเด่น มีความสง่างามเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังที่เห็นในปัจจุบัน

ความสำคัญของวัด

วัดราชสิทธิาราม นับเป็นวัดที่มีความสำคัญมาแต่แรกสร้างจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ

๑. สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นวัดสำคัญฝ่ายอยุธยา ตั้งอยู่นอกกำแพงเมืองชั้นในทางทิศตะวันตก และเป็นที่สถิตของพระเถรานุเถระผู้ทรงคุณธรรมสูงในทางวิปัสสนาธุระ ซึ่งได้รับการเคารพนับถือจากพุทธศาสนิกชน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสรรเสริญไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่องวัดสมอราย อันได้นำมาว่าวัดราชอิฐฐาน ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๙๙ (หน้า ๑๗ - ๑๙) ความตอนหนึ่งว่า

“วัดซึ่งประพาศมีนคองในสมณวัตร แลเชี่ยวชาญในการวิปัสสนาธุระ ซึ่งเป็นวัดที่มีชื่อเสียงอยู่ ๒ วัด คือ วัดพลับราชสิทธิารามวัด ๑ วัดเงินบางพรหม ซึ่งเป็นวัดรักษาอิฐฐานวัด ๑ อันสมเด็จพระอมรินทราบรมราชูปถัมภ์ ทรงปฏิสังขรณ์”

นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลต่าง ๆ เสด็จฯ มาประทับเจริญวิปัสสนา ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ดังที่สมเด็จพระญาณสังวรญาณมุนี (ทศฺฐ์) วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร ทรงนิพนธ์เรื่องประวัติวัดมหาธาตุ ตอนหนึ่งว่า

“ในกรุงรัตนโกสินทร์นี้ วัดอยุธยาที่สำคัญ ก็คือ วัดสมอรายวัด ๑ กับวัดราชสิทธิารามวัด ๑ ...พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงผนวชแล้วเสด็จไปประทับอยู่ ณ วัดสมอรายปี ๑ ทรงศึกษาวิปัสสนาธุระ ทាំងที่ในสำนักวัดสมอราย แลเสด็จไปศึกษาที่สำนักวัดราชสิทธิาราม ทรงทราบตลอดคฤหาสน์ทั้ง ๒ แห่งนั้น”

วัดแห่งนี้นับเป็นแหล่งสำคัญทางวิปัสสนากรรมฐาน ปัจจุบันยังกล่าวได้ว่า เป็นวัดแห่งเดียวที่ยังมีการศึกษาพระกรรมฐานแบบเดิม สืบทอดมาจากสมเด็จพระสังฆราช (สุก)

๒. เป็นวัดที่เกี่ยวข้องและอยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ ดังเช่น รัชกาลที่ ๑ ทรงสร้างวัด สถาปนาถาวรวัตถุ ทรงบูรณปฏิสังขรณ์ รัชกาลที่ ๒ ครั้งทรงดำรงพระราชอิสริยยศกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ทรงสร้างพระตำหนักจันทน์ สำหรับพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ (รัชกาลที่ ๓) ขณะที่ยังทรงผนวชเพื่อทรงวิปัสสนา และพระตำหนักเก๋งจีน เพื่อเป็นที่ประทับรับรองผู้มาเข้าเฝ้า รัชกาลที่ ๓ ทรงบูรณปฏิสังขรณ์ สร้างถาวรวัตถุ พระราชทานนามวัด รัชกาลที่ ๔ ทรงสร้างพระเจดีย์ รัชกาลที่ ๕ ทรงปฏิสังขรณ์ และทรงสร้างถาวรวัตถุเพิ่มเติม รัชกาลที่ ๙ โปรดให้บูรณะให้สง่างาม เสด็จฯ ไปทรงเททองหล่อพระประธานในพระวิหาร พระราชทานนามพระพุทธรูป พระราชทานพระราชทรัพย์บำรุงพระอารามและพระภิกษุ สามเณร เป็นต้น

๓. เป็นวัดที่พระมหากษัตริย์ทรงผนวช และประทับจำพรรษา ณ วัดแห่งนี้ ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

๔. เป็นวัดที่ได้รับแต่งตั้งให้มีพระพิธีธรรมสำหรับสวดในพิธีของหลวง สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์เกี่ยวกับวัดที่ได้รับแต่งตั้งให้มีพระพิธีธรรมไว้ตอนหนึ่งว่า

“ส่วนพระพิธีธรรมสำหรับสวดอาถรรพณ์ภูตผี แต่เดิมมี ๘ ลำรับ อยู่ใน พระอารามซึ่งเป็นสำนักพระราชอาคันตุกะใหญ่ คือ ๑ วัดระฆัง ๒ วัดมหาธาตุ ๓ วัดราชสิทธิ ๔ วัดพระเชตุพน ๕ วัดราชบูรณะ ๖ วัดหงส์ ๗ วัดอรุณ ๘ วัดสระเกศ ในรัชกาลที่ ๓ โปรดให้เติมพระพิธีธรรมขึ้นอีก ๒ ลำรับ คือ ๙ วัดสุทัศน์ ๑๐ วัดโมลีโลก จึงมีพระพิธีธรรม ๑๐ ลำรับแต่นั้นมา” *

ในช่วงต่อมาวัดราชสิทธิธารามยังได้รับการยอมรับเรื่องการสวดทั้งการสวดพระอภิธรรมทำนองหลวง และการสวดภาณยักษ์ ปัจจุบันพระพิธีธรรมวัดราชสิทธิธารามก็ยังคงมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

๕. เป็นที่อยู่ของกวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้แก่ พระเทพโมลี (กลืน) เจ้าอาวาสรูปที่ ๓ ของวัดราชสิทธิธาราม เป็นที่นับถือของผู้ศึกษาทางวรรณคดีมาจนถึงทุกวันนี้ เป็นผู้แต่งเทศน์มหาชาติ “กัณฑ์มหาพน” โคลงศิลาจารึกวัดพระเชตุพนฯ หลายเรื่อง บทกวีที่ท่านแต่งล้วนไพเราะยิ่ง นายธนิต อยู่โพธิ์ อดีตอธิบดี กรมศิลปากร กล่าวยกย่องว่า

“พระมหากลืนนี้ เข้าใจว่า ต่อมาได้เป็นพระราชอาคันตุกะที่ พระเทพโมลี ผู้แต่ง มหาชาติกัณฑ์มหาพน ซึ่งเป็นเหตุให้สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส ไม่ทรงแต่ง มหาชาติกัณฑ์มหาพน เพราะทรงยอมรับว่าจะแต่งให้ดีกว่าพระเทพโมลี (กลืน) ไม่ได้”

๖. เป็นวัดที่มีโบราณสถาน และโบราณวัตถุที่สำคัญ ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณวัตถุ สถานสำคัญ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๖ ตอนที่ ๖๔ ลงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๔๙๒ เรื่องกำหนด บัญชีโบราณวัตถุสถาน

๗. เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างและวัดพัฒนาดีเด่น กล่าวคือ ใน พ.ศ. ๒๕๐๗ ได้รับเกียรติบัตรจาก กรมการศาสนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง และ พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้รับเกียรติบัตรยกย่องเป็นวัดพัฒนาดีเด่น

* ตำแหน่งพระพิธีธรรมมีเฉพาะแต่ในพระอารามหลวงเท่านั้น สันนิษฐานว่า น่าจะมีขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ปัจจุบัน พระพิธีธรรมกำหนดจำนวน ๑๐ วัด ได้แก่ วัดพระเชตุพนฯ วัดมหาธาตุฯ วัดสุทัศน์ฯ วัดบวรนิเวศวิหาร วัดสระเกศ วัดราชสิทธิธาราม วัดระฆังฯ วัดจักรวรรดิฯ วัดประยุรวงศาวาส และวัดอนงค์าราม

สิ่งสำคัญภายในวัด

ภายในวัดราชสิทธิารามมีการจัดวางผังแบ่งพื้นที่เป็น ๓ เขต ได้แก่ **เขตพุทธาวาส** ประกอบด้วย พระอุโบสถ พระวิหารหลวง พระวิหารพระพุทธเมตตา กุฏิวิปัสสนา พระเจดีย์ทรงเครื่อง ๒ องค์ หอระฆัง ศาลา ภ.ป.ร. อาคารโรงเรียนพระปริยัติธรรม และศาลาอุทมชัยพัฒนากิจ **เขตสังฆาวาส** ประกอบด้วย พระตำหนักจันทน์ พระตำหนักแก่งจัน กุฏิสงฆ์ ๑๒ คณะ ศาลาวิปัสสนา ๒๐๐ ปี กุฏิอาคันตุกะ ศาลามูลนิธิ สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวร (สุก) และ**เขตฌาปนสถาน** ประกอบด้วย ศาลาบำเพ็ญกุศล และเมรุ (เดิมเป็น กุฏิคณะ ๑๓ และคณะ ๑๔ ซึ่งเก่าและชำรุด รื้อออก) การแบ่งเขตภายในวัดในแต่ละเขตมีกำแพงรั้วล้อมรอบ และมีแนวกั้นคั่นระหว่างพื้นที่ภายในวัด ทำให้วัดมีความสวยงามเป็นระเบียบชัดเจน

พระอุโบสถด้านหลัง

หน้าบ้านพระอุโบสถรูปพระนารายณ์ทรงครุฑประกอบลายก้านขด

เขตพุทธาวาส

พระอุโบสถ

พระอุโบสถหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนขนาดกลาง รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง ๗.๗๕ เมตร ยาว ๒๐.๓๐ เมตร สร้างยกพื้นสูงกว่าระดับพื้นดินเล็กน้อย หลังคาลาด ๒ ชั้น เครื่องล้อยองประกอบด้วยช่อฟ้า ใบระกา และหางหงส์ มีเสาเรียงรับเครื่องบนอยู่ภายนอกผนังทั้ง ๔ ด้าน หน้าบ้านด้านหน้าและด้านหลังเป็นไม้แกะสลักรูปพระนารายณ์ทรงครุฑประกอบลายก้านขดปิดทองประดับกระจก ได้หน้าบ้านตรงกลางด้านหน้าประดับด้วยจานกระเบื้องเคลือบลายครามโบราณของจีนขนาดใหญ่ อยู่ตรงกลาง มีประตูทางเข้าทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ด้านละ ๒ ประตู หน้าต่างด้านละ ๗ ช่อง บานประตู และหน้าต่าง ด้านในเขียนภาพทวารบาลแบบไทย รูปเทวดาถือพระขรรค์ บานด้านนอกของประตูและหน้าต่าง สลักลายตื้น ๆ ปิดทองประดับกระจก ระเบียงด้านหน้าพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปปางสมาธิบนฐานชุกชี มีจารึกข้อความที่ฐานถึงการสร้างอุทิศถวายร่วมซ่อมพระอุโบสถ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ ส่วนด้านหลังประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย มีข้อความจารึกที่ฐานพระพุทธรูป “หลวงพ่พุทธรมงคลนิมิตร” และป้ายจารึกข้อความอุทิศถวายร่วมซ่อมพระอุโบสถ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ มีพระพุทธรูปยืนปางทรงรับหย้าคาและปางรำพึง ขนาดข้าง หลวงพ่พุทธรมงคลนิมิตร

พระพุทธจุฬารักษ์ พระประธานในพระอุโบสถ

ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๕ ศอก ๒ นิ้ว จากฐานสูงจรดพระรัศมี ๖ ศอก ๑ คืบ ประดิษฐานบนฐานชุกชี กล่าวกันว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงปั้นพระเศียร พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปั้นพระอุระ แล้วพระราชทานนามว่า “พระพุทธจุฬารักษ์” ซึ่งมีพระพุทธรูปลักษณะที่งดงามยิ่ง ด้านหน้าพระประธานประดิษฐานพระพุทธรูปสาวก ๓ องค์ ด้านขวา คือ พระสารีบุตร ด้านซ้าย คือ พระโมคคัลลานะ และองค์กลาง คือ พระอานนท์

ผนังภายในพระอุโบสถเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังที่งดงามมาก สันนิษฐานว่าเป็นงานช่างในสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นช่วงฟื้นฟูศิลปะแบบไทยประเพณี ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ลักษณะรูปแบบของงานจิตรกรรมจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับศิลปะอยุธยาตอนปลายทั้งคติและเทคนิค โดยเฉพาะการจัดวางภาพเล่าเรื่องและการใช้สี ขณะเดียวกันเทคนิคการเขียนภาพเริ่มมีระเบียบแบบแผนมากขึ้น อันเป็นลักษณะหนึ่งของศิลปะสกุลช่างรัตนโกสินทร์

ผังภายในพระอุโบสถ The Ordination Hall

หมายเหตุ : เหนือห้องที่ 13 เขียนเรื่องมารผจญ
เหนือหน้าต่างด้านข้างทั้งสอง เขียนเทพชุมนุม
บานหน้าต่างและบานประตูด้านใน เขียนทวารบาล

Note :

Above Bay Thirteen is the Defeat of Mara mural
Above the windows are the Celestial Assembly murals
On the door and window leaves there are painted Door Guardians

ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ เขียนเต็มพื้นที่ผนังอาคารทั้ง ๔ ด้าน แบ่งภาพจิตรกรรม ดังนี้

ผนังหุ้มกลองด้านหน้าพระประธาน เป็นผนังด้านทิศตะวันออก แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนแรก ผนังอาคารส่วนล่างบริเวณพื้นที่ระหว่างประตูทั้งสองเขียนภาพพุทธประวัติ ตอนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุ พระเจ้าอโศกทอดลงอุทิศพระอุคต พญาวสวัตติมารถูกพระอุคตทรมาน และชุมนุมพระธาตุ ส่วนที่ ๒ บริเวณ ผนังอาคารด้านบนเหนือกรอบประตูขึ้นไปเขียนภาพพุทธประวัติ ตอนมารผจญ และภาพไตรภูมิ

จิตรกรรมฝาผนังด้านหน้าพระประธานระหว่างช่องประตู เล่าเรื่องพุทธประวัติ และด้านบนเหนือกรอบประตู เล่าเรื่องมารผจญ

จิตรกรรมฝาผนังด้านหลังพระประธาน ตอนพระพุทธเจ้าแสดงธรรม

ผนังหุ้มกลองด้านหลังพระประธาน เป็นผนังด้านทิศตะวันตก แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนแรก ผนังอาคารตอนล่างระหว่างประตูทั้งสองเขียนเรื่องนรกขุมต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงสัตว์นรกถูกทรมาน ด้วยวิธีต่าง ๆ ส่วนที่ ๒ บริเวณผนังเหนือกรอบประตูขึ้นไปเขียนเรื่องพุทธประวัติ ตอนโปรดพุทธมารดาบนสวรรค์ ชั้นดาวดึงส์ และเรื่องไตรภูมิ

ผนังด้านข้างพระประธานทั้ง ๒ ด้าน ด้านทิศใต้ส่วนล่างของผนังระหว่างช่องหน้าต่างเขียนภาพชาดก เรื่องเวสสันดรชาดก ด้านทิศเหนือเขียนภาพเล่าเรื่องพุทธประวัติ ส่วนบริเวณผนังเหนือกรอบหน้าต่างขึ้นไป ทั้งสองด้านเขียนภาพเทพชุมนุมเรียงซ้อนกัน ๔ ชั้น

จิตรกรรมฝาผนังด้านซ้ายพระประธานระหว่างช่องหน้าต่าง เล่าเรื่องพุทธประวัติ ถัดขึ้นไปเขียนภาพเทพชุมนุม

จิตรกรรมฝาผนังด้านขวาพระประธานระหว่างช่องหน้าต่าง เล่าเรื่องเวสสันดรชาดก ถัดขึ้นไปเขียนภาพเทพชุมนุม

จิตรกรรมฝาผนังด้านซ้ายพระประธาน เล่าเรื่องพุทธประวัติ ตอนพระโพธิสัตว์ทรงบำเพ็ญสมาธิจนตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

จิตรกรรมฝาผนังด้านขวาพระประธาน เล่าเรื่องเวสสันดรชาดก กำเนิดกษัตริย์

นอกจากนี้ บนคอสองของระเบียงด้านหน้าและด้านหลังภายนอกพระอุโบสถ เขียนภาพกระบวน
พยุหยาตราทางสถลมารค ซึ่งเข้าใจว่าเขียนเพิ่มเติมในสมัยรัชกาลที่ ๔ หรือรัชกาลที่ ๕

จิตรกรรมบนคอสอง ด้านหน้าพระอุโบสถ

จิตรกรรมบนคอสอง ด้านหลังพระอุโบสถ

จิตรกรรมฝาผนังวัดราชสิทธิาราม ได้รับความเสียหายอย่างรุนแรงจากความชื้น ทำให้ภาพเปื่อยยุ่ย พอง และหลุดลอกออก จึงได้มีการบูรณะภาพจิตรกรรมใหม่ ด้วยการเขียนเติมในส่วนที่หายไป ส่งผลให้จิตรกรรมฝาผนังระหว่างหน้าต่างที่วาดในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เหลือเพียงหนึ่งในสาม หรือครึ่งหนึ่งของผนังเท่านั้น

บริเวณภายนอกพระอุโบสถมีเสมาอยู่โดยรอบ เป็นเสมาคู่ ประดิษฐานอยู่ภายในซุ้มเหลี่ยม หลังคาทรงเกี้ยว ผนังแต่ละด้านกรุด้วยกระเบื้องปูลาน้ำเงินแบบจีน รวม ๘ ซุ้ม ที่เชิงด้านหน้าของซุ้มเสมามีตุ๊กตาหินรูปคชสีห์แบบจีนตั้งอยู่

พระอุโบสถล้อมรอบด้วยกำแพงแก้ว และบริเวณลานประทักษิณด้านในกำแพงแก้ว มีกุฏิขนาดเล็ก สำหรับบำเพ็ญวิปัสสนาเรียงกันไป ๒๔ หลัง มีซุ้มประตูทางเข้าสู่พระอุโบสถอยู่กึ่งกลางของกำแพงแก้วแต่ละด้านรวม ๔ ซุ้ม รูปแบบของซุ้มประตูเหมือนกับกุฏิวิปัสสนา ทั้งขนาดและการตกแต่ง แตกต่างที่เป็นประตูทางเข้า - ออก มิใช่เป็นอาคารสำหรับอยู่อาศัย ประตูเป็นบานไม้คู่สีแดง

เจดีย์มุกำแพงแก้วพระอุโบสถ
ด้านในลานประทักษิณ

ตรงมุกำแพงแก้วทั้งสี่มุม มีเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้ ๑๖ ประดิษฐานอยู่มุมละองค์ องค์เจดีย์ประกอบด้วยชุดฐานสิงห์ในผังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้ ๑๖ ต่อด้วยบัวกลุ่ม รองรับองค์ระฆังสี่เหลี่ยม ต่อด้วยบัลลังก์สี่เหลี่ยมย่อมุม รองรับบัวกลุ่มเถา ปลียอด และเมื่อน้ำค้าง ตอนล่างของพระเจดีย์ทำเป็นกุฏิสำหรับนั่งวิปัสสนาได้ ภายในเจดีย์มีรูปหล่อของพระอาจารย์วิปัสสนา ได้แก่ ด้านหน้าทางทิศเหนือ รูปพระสังวรานุวงศ์ (เอี่ยม) ด้านใต้ รูปพระสังวรานุวงศ์ (ชุ่ม) ด้านหลังพระอุโบสถทางทิศเหนือ รูปพระครูสังวรสมาธิวัตร (แป๊ะ) และด้านใต้ รูปพระอาจารย์ทอง

บนลานประทักษิณด้านหน้าพระอุโบสถตรงประตูทางเข้าด้านทิศตะวันออก มีป้ายหินอ่อนจารึกรายนามผู้บริจาคบูรณะหลังคาพระอุโบสถ ระบุ พ.ศ. ๒๕๔๙

กุฏิวิปัสสนา

บริเวณด้านในกำแพงแก้วรอบพระอุโบสถมีกุฏิเล็ก ๆ บ้างเรียกว่า กุฏิกำแพงแก้ว สำหรับพระภิกษุบำเพ็ญวิปัสสนา เรียงรายกันโดยรอบพระอุโบสถจำนวน ๒๔ หลัง ภายในมีพระพุทธรูปขนาดย่อมประดิษฐานอยู่ มีแท่นสำหรับนั่งวิปัสสนา ส่วนหลังที่ตั้งอยู่ตรงกลางกำแพงแก้วทั้งสี่ด้าน เป็นซุ้มประตูทางเข้า - ออกสู่พระอุโบสถ กุฏิเหล่านี้เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน โครงสร้างผนังรับน้ำหนัก มีเสารับน้ำหนักของหลังคาคลุมมุขด้านหน้า หลังคาซ้อน ๒ ชั้น ๒ ตับ มุงด้วยกระเบื้องเคลือบหางมน ประตูทางเข้าด้านหน้า ด้านหลังผนังทึบ ด้านข้างมีหน้าต่างข้างละ ๑ บาน หน้าบันก่ออิฐถือปูน ตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้นแบบต่าง ๆ เช่น ลายดอกพุดตาน และรูปสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น กุฏิบางหลังเป็นที่จำพรรษาของพระภิกษุ บางหลังเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ด้านหน้ากุฏิบางหลังตั้งตุ๊กตาหินแบบจีน เป็นรูปนักรบขี่ม้าอยู่ตรงเชิงบันได บางกุฏิไม่มี

ทางเข้าด้านหน้าพระอุโบสถ มีกุฏิสมเด็จพระสังฆราช (สุก) ภายในประดิษฐานรูปปั้นสมเด็จพระสังฆราช (สุก) หน้ากุฏิมีข้อความคาถาบูชา กุฏิหลังนี้ สมเด็จพระสังฆราชพระองค์ต่อ ๆ มา มักเสด็จมาสักการบูชา สมเด็จพระสังฆราช (สุก) อยู่เสมอจนกระทั่งปัจจุบัน

กฐินวิปัสสนา ประดิษฐานรูปปั้นสมเด็จพระสังฆราช (สุก)

พระวิหารหลวงด้านหน้า

เจดีย์แดง ๒ องค์ หน้าพระวิหารหลวง

พระวิหารหลวง

ตั้งอยู่ด้านเหนือทางซ้ายของพระอุโบสถ เดิมสร้างพร้อมกับพระอุโบสถ เรียกว่า “วิหารแดง” เนื่องจากทาสีด้วยฝุ่นสีแดง มีเจดีย์รายรอบพระวิหารซึ่งทาสีด้วยฝุ่นสีแดงเช่นเดียวกัน ต่อมาพระวิหารได้ชำรุดทรุดโทรมมาก วัดจึงสร้างใหม่และทาสีเจดีย์เหลือเพียง ๒ องค์ด้านหน้าพระวิหาร ตัวพระวิหารเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน มีมุขหน้าหลัง หลังคาลาด ๓ ชั้น ประดับช่อฟ้า ใบระกา มีคันทวยรับหลังคา ประตูทางเข้าด้านหน้า ๒ ประตู ด้านหลัง ๒ ประตู หน้าต่างด้านละ ๕ บาน ประตูหน้าต่างทั้งด้านในและด้านนอกทาสีแดง บริเวณขอบประตูหน้าต่างล้อมรอบด้วยกรอบลายดอกพุดตาน ลงรักปิดทอง ผนังเขียนลายเทพนม

พระพุทธรูปทองคำ พระประธานภายในพระวิหารหลวง

ภายในพระวิหารหลวงประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย นามว่า “พระพุทธรูปทองคำ” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเททองหล่อ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามพระประธานและอักษรพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. ไว้บนผ้าทิพย์ ที่ฐานองค์พระประธานด้วย ด้านหน้าพระประธานทางขวามือ มีบุษบกประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร วัดบวรนิเวศวิหาร

ด้านหน้าพระวิหารมีป้ายจารึกระบุความเป็นมาในการบูรณะพระวิหาร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๘ ส่วนด้านหลัง มีป้ายจารึกความเป็นมาของการบูรณะปิดทองพระพุทธรูปทองคำ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๓

พระวิหารล้อมรอบด้วยกำแพงแก้ว และเชื่อมต่อกับพระอุโบสถทางซุ้มประตูทางเข้า - ออก พระอุโบสถ พระวิหารทำพิธีเปิดโดยสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (ปุ่น ปุณฺณสิริ)

พระบรมสารีริกธาตุ ประดิษฐานในบุษบกภายในพระวิหารหลวง

พระวิหารพระพุทธเมตตา

พระวิหารนี้ตั้งอยู่ทางซ้ายของพระวิหารหลวง ภายในกำแพงแก้วเดียวกับพระวิหารหลวง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖ เนื่องในปีเฉลิมฉลองพุทธชยันตี ๒๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ แล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ วัตถุประสงค์ในการก่อสร้างเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ตลอดจนจตุคาม บิดา มารดา ครูบาอาจารย์และผู้มีพระคุณทั้งหลาย ดำเนินการสร้างโดยแม่ชีอุ้นเรือน เนียมลิม (อิสราวดี ปารมิตา) พร้อมด้วยญาติมิตร ศิษยานุศิษย์ของพ่อปู่ดาวเรือง (ฤๅษีแพทย์แผนไทย ครูของแม่ชีอุ้นเรือน)

พระพุทธรูปเมตตา พระประธานภายในพระวิหาร

รอยพระพุทธรูปจำลองด้านตรงข้ามพระประธาน

ภาพพระจกแกะสลักในพระวิหารพระพุทธเมตตา เล่าเรื่องทศชาติชาดก

ภาพจักรราศี บนผนังพระวิหารด้านล่าง

พระวิหารเป็นอาคารทรงไทย หลังคาประดับช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หน้าบันพระวิหารเป็นปูนปั้นรูปตราสัญลักษณ์งานฉลองพุทธชยันตี ได้ตราสัญลักษณ์จารึกข้อความว่า “ฉลองพุทธชยันตี ๒๖๐๐ ปีแห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า” ภายในพระวิหารประดิษฐานพระพุทธเมตตาปางมารวิชัย แกะสลักด้วยหินหยกเขียวจากอินเดีย จำลองแบบมาจากพระพุทธเมตตาที่เจดีย์พุทธคยา ประเทศอินเดีย หน้าตักกว้าง ๑๓๔ เซนติเมตร สูง ๒๒๖ เซนติเมตร สร้างขึ้นโดยกลุ่มแกะสลักหินหยกเวียงพานคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ แล้วเสร็จเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕ พระพุทธรูปประธานขนาดด้วยพระสารีบุตร และพระโมคคัลลานะ ประดิษฐานบนฐานชุกชีหินอ่อน

ด้านหน้าตรงข้ามพระประธานประดิษฐานรอยพระพุทธบาทจำลอง ทำด้วยหินหยกเขียว ผนังด้านในเป็นผนังหินอ่อน ผนังด้านบนมีกรอบภาพทศชาติชาดก พระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ และสัญลักษณ์ของพระพุทธลักษณะ ๓๒ ประการ ผนังด้านล่างมีกรอบภาพเป็นภาพจักรราศี ทั้ง ๑๒ ราศีโดยรอบ ภาพทั้งหมดเป็นพระจกแกะสลักส่วนประตูและหน้าต่างพระวิหารเป็นไม้แกะสลักพุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงปรินิพพาน ภายนอกด้านหน้าพระวิหาร ประดิษฐานพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร ด้านหลังประดิษฐานวงล้อธรรมจักร

ซุ้มประตูทางเข้าพระวิหาร

หินแกะสลักด้านหลังพระวิหาร เป็นพุทธบริษัท ๔ (ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา) ขับเคลื่อนวงล้อธรรมจักร เปรียบเสมือนสัญลักษณ์แทนพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

พระเจดีย์

บริเวณด้านหน้าพระอุโบสถ ประดิษฐานพระเจดีย์ ๒ องค์ คือ พระสิราคนเจดีย์ และพระสิริจุมภฏเจดีย์ มีกำแพงแก้วล้อมรอบ ที่มุมกำแพงมีพระเจดีย์องค์เล็กเป็นบริวาร มุมละองค์ รวม ๔ องค์

พระเจดีย์ทั้ง ๒ องค์ เป็นเจดีย์ทรงระฆัง เส้นผ่านศูนย์กลางที่ฐานประมาณ ๘.๒๕ เมตร สูงประมาณ ๒๐ เมตร ประกอบด้วยฐานบัวในผังกลม มาลัยเถา และฐานบัวลูกแก้วอกไก่รองรับองค์ระฆัง องค์ระฆังประดับด้วยปูนปั้นเป็นรูปสร้อยสังวาล แสดงถึงพระมหากษัตริย์ทรงสร้างเท่านั้น ซึ่งมีเพียงวัดเดียวในประเทศไทย ต่อด้วยบัลลังก์สี่เหลี่ยม ตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้น เสาทานรองรับปล้องไฉน ประดับด้วยลวดลายปูนปั้นเช่นเดียวกัน ส่วนยอดเป็นปัทมเมื่อน้ำค้าง ปกฉัตรด้านบน

ส่วนเจดีย์บริวารที่มุมทั้ง ๔ ของกำแพงแก้ว เป็นเจดีย์ย่อมุม ประกอบด้วยชุดฐานสิงห์ รองรับบัวกลุ่ม ประดับด้วยลวดลายปูนปั้นรองรับองค์ระฆัง ซึ่งประดับองค์ระฆังเป็นริ้วในแนวตั้ง ต่อด้วยบัวกลุ่มเถาและปลียอด พระเจดีย์พร้อมด้วยเจดีย์บริวารล้อมรอบด้วยรั้วเหล็กและเชื่อมต่อกับกำแพงแก้วพระอุโบสถอีกทีหนึ่ง รวมทั้งมีทางเดินเข้าสู่พระอุโบสถด้วย

หอรระฆัง

หอรระฆังได้รับการบูรณะซ่อมแซมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙ โดยพระสังวรานุวงศ์เถร (สอน) เมื่อยังดำรงสมณศักดิ์เป็นพระปริยัติโกศล พร้อมด้วยผู้มีจิตศรัทธา เป็นหอรระฆัง ๓ ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ตั้งอยู่ด้านหน้าพระตำหนักจันทน์ ชั้นล่างมีผนังโดยรอบ ชั้นที่ ๒ โถงมีระเบียงโดยรอบ และมีบันไดทอดขึ้นไปยังชั้นที่ ๓ ซึ่งเป็นชั้นที่แขวนระฆัง

ศาลา ภ.ป.ร. หรือ ศาลาผิว หงสวีนะ

หน้าบ้านมีพระปรมาภิไธย ภ.ป.ร. ลักษณะทรงไทยประยุกต์ ชั้นเดียว อยู่ระหว่างคณะ ๑ กับพระอุโบสถ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยคุณแม่ผิว หงสวีนะ บริจาคเงินสร้าง เป็นพลับพลาที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในคราวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเททองหล่อ “พระพุทธรูปสิทธมงคล” พระประธานประจำพระวิหารหลวง เมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

ศาลาอุดมชัยพัฒนากิจ

ลักษณะทรงไทยประยุกต์ ชั้นเดียว สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ตั้งอยู่ในบริเวณด้านหลังพระวิหารพระพุทธเมตตา โดยตระกูล “อุดมชัยพัฒนากิจ” เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นสถานที่ประกอบบุญพิธีต่าง ๆ ของพุทธศาสนิกชน

เขตสังฆาวาส

พระตำหนักจันทน์

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ขณะทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็น กรมพระราชวังบวรสถานมงคล โปรดให้สร้างพระตำหนักจันทน์เพื่อพระราชทานพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สันนิษฐานว่าใช้เป็นตำหนักสำหรับทรงวิปัสสนา เมื่อครั้งทรงผนวชและ จำพรรษาอยู่ ณ วัดนี้

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิสังขรณ์โดยย้ายมาปลูกเคียงกับ พระตำหนักเก๋งจีน และเปลี่ยนเสาเป็นเสาไม้เต็ง ปักลงดิน เปลี่ยนเครื่องบน เปลี่ยนเพดาน กับพื้นเป็นไม้สัก คงมีไม้จันทน์อยู่ แต่ฝากรอบเขตหน้ากับเสาดั้งเท่านั้น ปัจจุบันตั้งอยู่ระหว่าง กำแพงแก้วด้านใต้ กับคณะ ๑ วัดได้จัดทำบริเวณไว้เฉพาะ โดยทำรั้วล้อมไว้ในบริเวณเดียวกับ พระตำหนักเก๋งจีน เดิมเป็นพระตำหนักเล็ก ขนาด ๒ ห้อง ชั้นล่างก่ออิฐถือปูน ชั้นบนนั้น เดิมเป็นไม้จันทน์ทั้งหลัง เครื่องลายองประดับด้วยข้อฟ้า ใบระกา ปิดทองประดับกระจก ฝาเป็น ฝาปะกน ฉลุลายโปร่ง

พระตำหนักแก่งจันทน์

พระตำหนักหลังปัจจุบันเป็นอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ โดยกรมการศาสนาเป็นผู้ดำเนินการสร้างตามพระราชปรารภของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร แต่ยังคงรักษารูปแบบเดิมไว้เป็นส่วนใหญ่ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นอาคารตึก ๒ ชั้นตั้งอยู่เคียงกับพระตำหนักจันทน์ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมและการตกแต่งแบบจีน มีป้ายข้อความติดไว้หน้าตำหนักว่า “บริเวณนี้เคยมีตึกแบบจีน ๑ หลังใช้เป็นที่รับรองของผู้ที่มาเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ และรัชกาลที่ ๔ ระหว่างทรงผนวช”

ศาลาการเปรียญ

ตั้งอยู่นอกกำแพงแก้ว ทางด้านตะวันออกของคณะ ๑ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนทรงโรง รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังคาลด ๒ ชั้น ช่อ ๒ ดับ หลังคาดับที่ ๒ เป็นชายคาปีกนกคลุมอาคาร หลังคามุงกระเบื้องเกล็ดหางมน ภายในมีเสาร่วมในรับน้ำหนักส่วนบน ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปที่ด้านสกัดทั้ง ๒ ด้าน เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย มีธรรมมาสน์อยู่หลายหลังทั้งที่เป็นแบบบุษบก และแบบเก้าอี้มีพนักอิงและเท้าแขน นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปเก่าแก่อีกหลายองค์ รวมทั้งตู้ลายรดน้ำอีกจำนวนหนึ่งด้วย มีกำแพงเตี้ย ๆ ทำเป็นช่องโค้งเล็ก ๆ โดยตลอดแนวล้อมรอบอาคารศาลาการเปรียญ

กุฎิสงฆ์

ประกอบด้วยกุฎิจำนวน ๑๒ คณะ ซึ่งกุฎิบางคณะได้มีการซ่อมแซมบูรณะเปลี่ยนรูปแบบไปบ้างแล้ว คณะที่ยังคงรูปแบบโบราณมีอยู่หลายคณะ ได้แก่ คณะ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๗, ๘ และคณะ ๑๐ กุฎิสงฆ์ที่สำคัญ เช่น

คณะ ๑ บริเวณกำแพงของคณะ ๑ เป็นกำแพงก่ออิฐฉาบปูน ด้านนอกบริเวณผนังกำแพงประดับด้วย ภาพจิตรกรรมแบบจีน สภาพค่อนข้างชำรุด ภายในประกอบด้วยหมู่กุฎิ ดังนี้

คณะ ๑/๑ กุฎิของเจ้าคณะ เป็นกุฎิไม้ทรงไทย ยกพื้นสูง ฝาผนังเป็นฝาปะกน หลังคาทรงจั่ว มีชายคา ปีกนกคลุมอาคาร ไม่มีคันทวยช่วยรับน้ำหนัก หลังคามุงกระเบื้องเกล็ด

คณะ ๑/๔ - คณะ ๑/๕ ตั้งชนาบกุฎิเจ้าคณะ เป็นกุฎิก่ออิฐถือปูน หลังคาแบบแก่งจิ้น หลังคามุงกระเบื้องแบบจีน เดิมน่าจะเป็นอาคารโถง โดยมีเสารับน้ำหนัก ๒ ด้าน อีกด้านหนึ่งก่อผนัง ซึ่งน่าจะเป็นเสมือนกำแพงคณะ และมีผนังยื่นล้ำออกมาจากแนวกำแพงคณะเล็กน้อย

คณะ ๑

จิตรกรรมแบบศิลปะจีนบนกำแพงคณะ ๑

คณะ ๗

คณะ ๗ ประกอบด้วยหมู่กุฏิไม้ทรงไทย จำนวน ๘ หลัง และมีหอนั่งอยู่บริเวณตรงกลาง บางหลังได้บูรณะเปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้ว ส่วนกุฏิที่ยังคงสภาพดั้งเดิมเหลืออยู่จำนวน ๕ หลัง และหอนั่ง ๑ หลัง มีรายละเอียด ดังนี้

คณะ ๗/๑ เป็นกุฏิไม้ทรงไทย ใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่ว มุงกระเบื้องเกล็ด มีชายคายื่นออกมาโดยมีทวยไม้เรียบ ๆ รองรับน้ำหนัก ฝาผนังเป็นฝาปะกน ด้านหน้ากุฏิมีหลังคาลาดยื่นออกมาคลุมชานด้านหน้า ส่วนชานมีการกันห้องเป็นห้องเล็ก ๆ มีบันไดไม้ขึ้นสู่ชาน ประตู หน้าต่างเป็นบานไม้ เปิดคู่ ตรงกลางมีอกเลา ได้บานหน้าต่างบริเวณระเบียงมีหย่องหน้าต่างเป็นลายดอกพุดตาน ส่วนหย่องใต้หน้าต่างอื่น ๆ มีหย่องไม้เซาะร่องตามแนวตั้งเป็นลายบัง

คณะ ๗/๒ - คณะ ๗/๕ กุฏิไม้ทรงไทย คล้ายกับกุฏิคณะ ๗/๑ แต่ที่ชานด้านหน้าเป็นชานโล่ง ไม่มีการกันห้อง และมีประตูทางเข้าจากชานด้านหน้า ๒ ประตู แต่กุฏิคณะ ๗/๓ คณะ ๗/๕ ประตูเป็นบานพับยาวตลอดแนว

คณะ ๘ บริเวณนี้สันนิษฐานว่าเคยเป็นพื้นที่ของวัดพลับเดิม ประกอบด้วยกุฏิก่ออิฐถือปูนจำนวน ๓ หลัง รวมเป็นหมู่

คณะ ๘/๑ เป็นกุฏิก่ออิฐถือปูน ฐานปัทม์ โครงสร้างผนังรับน้ำหนักด้านหนึ่ง ซึ่งผนังด้านนี้เป็นเสมือนกำแพงคณะ และมีเสารับน้ำหนักของชายคา หลังคาทรงจั่ว ระเบียงด้านหน้ามีหลังคาลาดมาคลุมตลอดแนว หลังคามุงด้วยกระเบื้องเกล็ด ด้านในมีเสารับน้ำหนักส่วนที่เป็นห้องโถง และมีการกั้นห้องที่บริเวณมุมด้านใน ทั้งสองด้าน ประตู หน้าต่างบานไม้เปิดคู่ มือกลา

คณะ ๘/๒ - คณะ ๘/๓ กุฏิก่ออิฐถือปูนขนาดเล็ก ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าคณะ ขนาบทั้งสองข้างของบริเวณ หลังคาทรงจั่ว และมีหลังคาลาดมาคลุมชานด้านหน้า มุงกระเบื้องเกล็ด ประตู หน้าต่าง บานไม้

คณะ ๘

คณะ ๑๐

พิพิธภัณฑ์กรมฐาน สมเด็จพระสังฆราช (สุก ไก่เถื่อน)

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๐ วัดราชสิทธารามได้จัดสร้าง “พิพิธภัณฑ์กรมฐาน สมเด็จพระสังฆราช (สุก ไก่เถื่อน)” ในบริเวณพื้นที่คณะ ๕ วัดราชสิทธาราม เพื่อให้เป็นสถานที่ฝึกเรียนรู้ฝึกจิตตภาวนา และเป็นศูนย์กลาง พระกรรมฐานมณฑลแบบลำดับ ซึ่งเป็นรูปแบบกรรมฐานที่สืบทอดมาแต่สมัยพุทธกาล

ภายในพิพิธภัณฑ์กรมฐานฯ แบ่งเป็นห้องจัดแสดงหุ่นขี้ผึ้งจำลองอดีตอาจารย์ใหญ่ประจำยุคต่าง ๆ ได้แก่ ทวารวดี สุโขทัย อยุธยา เช่น ขรัวตาทอง วัดท่าหอย อาจารย์ของหลวงปู่สุก พระราชสามิราม (เพชร) วัดท่าอู่ทอง ศรีทวารวดี พระสังฆราชาสุโขทัย (พระญาณสุวรรณหมาเถระเจ้า : สิง) พระพนรัตน์ (รอด) หลวงปู่เฒ่า พระสังฆราชฝ่ายวัดป่าแก้ว อยุธยา พระพนรัตน์ มหาเถรคันฉ่อง วัดแก้วฟ้า ป่าแก้ว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหุ่นขี้ผึ้งสมเด็จพระสังฆราช (สุก) และอดีตเจ้าอาวาสวัดราชสิทธารามทุกรูปที่ทรงคุณทางวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อให้ผู้ที่เข้าเยี่ยมชมได้กราบนมัสการ รวมถึงจัดแสดงสิ่งของสำคัญที่เป็นอัฐบริวารของสมเด็จพระสังฆราช (สุก) อาทิ ตาลปัตรใบลาน คัมภีร์ใบลาน ธารพระกร ธรรมาสน์แสดงธรรม ตำราใบลานวิชาพระกรรมฐานมณฑลของสมเด็จพระสังฆราช (สุก) แคร่คานหาม ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสร้างถวายพระสังฆราชานุวงศ์เถร (เอี่ยม) เป็นต้น

พิพิธภัณฑ์กรมฐาน สมเด็จพระสังฆราช (สุก ไก่เถื่อน) มีการจัดกิจกรรมฝึกวิปัสสนากรรมฐาน อยู่เสมอ ผู้สนใจสามารถสอบถามรายละเอียดได้ทุกวัน ระหว่างเวลา ๐๙.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ณ คณะ ๕ วัดราชสิทธาราม โทรศัพท์ ๐ ๒๔๖๕ ๒๕๕๒

พิพิธภัณฑ์กรมฐาน
สมเด็จพะสังฆราช (สุก ไก่เถื่อน)
ตั้งอยู่ภายในคณะ ๕

ตู้แสดงอัฐบริหารและเครื่องใช้ของสมเด็จพระสังฆราช (สุก) ภายในพิพิธภัณฑ์ หอจดหมายเหตุอาจารย์ใหญ่ประจำยุค

หุ่นขี้ผึ้งอดีตอาจารย์ใหญ่ ยุคลุโขทัยและอยุธยา

ห้องจัดแสดงหุ่นขี้ผึ้งอดีตเจ้าอาวาสวัดราชสิทธาราม ผู้ทรงคุณทางวิปัสสนากรรมฐาน

คัมภีร์และไม้เท้าปลงอัฐิพระพุทธเจ้า

ตาลปัตรใบลาน

กุฎิอาคันตุกะ

ตั้งอยู่ภายในคณะ ๑ ลักษณะทรงไทยประยุกต์ ๒ ชั้น คอนกรีตเสริมเหล็ก คุณแม่ผิว หงสวีนะ บริจาคเงินสร้าง เพื่อเป็นที่พักรับรองพระเถระที่จรมมาพักสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘

ศาลาวิปัสสนา ๒๐๐ ปี

อยู่ด้านหน้าศาลาการเปรียญ สร้างแทนของเก่าที่ชำรุดและถูกรื้อไป ในคราวฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ มีลักษณะเป็นอาคารทรงไทย ชั้นเดียว เพื่อใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และรักษาศีลอุโบสถของอุบาสก อุบาสิกา

ศาลามูลนิธิสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวร (สุก)

ลักษณะทรงไทยคอนกรีตเสริมเหล็ก ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าพระอุโบสถ ประดิษฐานรูปเหมือนสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวร (สุก) ที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อให้พุทธศาสนิกชนสักการบูชา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘

ศาลามูลนิธิสมเด็จพระสังฆราชญาณสังวร (สุก)

เขตฌาปนสถาน

ประกอบด้วยเมรุและศาลาบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ

ศาลาบำเพ็ญกุศลเอื้องเจริญ ตั้งอยู่บริเวณฌาปนสถาน ลักษณะทรงไทยจัตุรมุข คอนกรีตเสริมเหล็ก นายสมชัย - นางสนิท เอื้องเจริญ บริจาคเงินสร้าง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อเป็นที่บำเพ็ญกุศลทั่วไป

ศาลาบำเพ็ญกุศลเอื้องเจริญ

เมรุและศาลาบำเพ็ญกุศล

การศึกษาในวัด

การศึกษาวิปัสสนาธุระ

สมเด็จพระสังฆราช (สุก) องค์ปฐมเจ้าอาวาส เป็นผู้ทรงศาสนคุณในทางวิปัสสนาธุระจึงเน้นการศึกษา ด้านสมณะ - วิปัสสนากรรมฐานเป็นหลัก ครั้นทรงรับสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช และมาสถิตอยู่ ณ วัดมหาธาตุฯ ในพระนครแล้ว การศึกษาวิปัสสนาธุระของวัดราชสิทธิารามก็ยังมีอยู่ แต่ไม่รุ่งเรืองเท่าที่ สมเด็จพระสังฆราช (สุก) สถิตอยู่ อย่างไรก็ตาม แม้ด้านวิปัสสนาจะอ่อนแอลง แต่ปรากฏว่ามีเจ้าอาวาสที่มีความสามารถในด้านการประพันธ์อิกรูปหนึ่ง คือ พระเทพโมลี (กลั่น) ผู้ครองวัดเป็นลำดับที่ ๓ นับตั้งแต่สมเด็จพระสังฆราช (สุก) ลงมา โดยที่ท่านมีชื่อเสียงในทางจินตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประพันธ์เทศน์มหาชาติ กัณฑ์มหาพน ที่ใช้เทศน์มาถึงปัจจุบัน ซึ่งมีสำนวนภาษาเป็นที่ยอมรับของหมู่ภิกษุในยุคนั้นด้วยกัน จึงเป็นที่เคารพนับถือแก่บุคคลทั่วไป ตลอดจนเจ้านายผู้ใหญ่ แม้พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ทรงโปรดในเชิง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ก็ยังทรงเลื่อมใสศรัทธาท่านมาก การศึกษาภายในวัดจึงฟื้นฟูเจริญขึ้นในระยะหนึ่ง ต่อมาพระภิกษุ สามเณรในวัด ก็ยังเรียนทั้งฝ่ายวิปัสสนาธุระและฝ่ายคันถธุระ (ปริยัติธรรม) ในฝ่ายวิปัสสนาธุระนั้น มีชาวवासอุบาสก อุบาสิกา มาร่วมปฏิบัติด้วย ซึ่งปฏิบัติทุกวันธรรมสวนะ (วันพระ) และวันพฤหัสบดี มีพระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้สอน

การศึกษาวิปัสสนา กรรมฐานมัชฌิมาแบบลำดับ (วิชามัชฌิมา)

พระครูสังฆรักษ์วีระ ฐานวีโร (พระครูสิทธิสังวร) ได้เรียบเรียงพระคัมภีร์กรรมฐานมัชฌิมา ความว่า พระกรรมฐานมัชฌิมาแบบลำดับได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยพระราหูลเถระเจ้า ทรงเป็นต้นสาย สืบต่อมา ถึงครั้งตติยสังคายนา นำเข้ามาสู่ลังกา และนำเข้ามาสู่สุวรรณภูมิ โดยพระโสณเถระเจ้า พระอุตรเถระเจ้า พระองค์ท่านได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ในดินแดนสุวรรณภูมิ พร้อมพระสมณะ - วิปัสสนากรรมฐาน มัชฌิมาแบบลำดับ ผ่านยุคผ่านสมัยเรื่อยมาจนถึงยุคทวารวดี

ต่อมาใน พ.ศ. ๖๐๙ - ๖๕๓ พระอุปติสสเถระเจ้า แห่งลังกาทวิป ได้นำเอาพระกรรมฐานมัชฌิมา แบบลำดับ ซึ่งเป็นพระกรรมฐานภาคปฏิบัติ อันทรงจำสืบกันมา นำมาแต่งจารึกลงเป็นอักษร เรียงลำดับ เรียงหมวดหมู่พระกรรมฐานไว้เป็นภาคปริยัติ เรียกว่า คัมภีร์วิมุตติมรรค เพื่อให้ผู้ปฏิบัติพระกรรมฐานมัชฌิมา แบบลำดับมาแล้ว ได้ศึกษาหาความรู้ภาคปริยัติต่อไป ต่อมาประมาณ พ.ศ. ๙๕๖ พระพุทธโฆสะ ได้นำคัมภีร์ วิมุตติมรรคมาแต่งเป็นพระคัมภีร์วิสุทธิมรรค เพื่อแสดงปัญญาให้ได้มาซึ่งคัมภีร์อรรถกถา แต่การบอก พระกรรมฐานมัชฌิมาแบบลำดับ ยังคงบอกต่อ ๆ กันมา ในภาคปฏิบัติ และจำสืบกันมาเรื่อย ๆ เพื่อป้องกันการ ขี้หน้า เกิดอุปาทาน และจิตหลง จึงสืบต่อมาจนถึงยุคทวารวดี ยุคสุโขทัย ยุคอยุธยา และยุครัตนโกสินทร์

ในยุครัตนโกสินทร์ พระสมณะ - วิปัสสนากรรมฐานมัชฌิมาแบบลำดับ ได้เริ่มเสื่อมถอยลงเรื่อย ๆ ประมาณ พ.ศ. ๒๓๖๔ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงโปรดให้ขุนนางพระสงฆ์ วิปัสสนา - พระกรรมฐานมัชฌิมา ร่วมกัน ทำสังคายนาพระกรรมฐานมัชฌิมาไว้ และทรงแต่งตั้งภิกษุไปเป็นพระอาจารย์บอกพระสมณะ - วิปัสสนา กรรมฐานมัชฌิมาแบบลำดับ และได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ขณะนี้ก็มีเพียงวัดราชสิทธิารามเพียงแห่งเดียวที่คงรักษาแนวทางเดิมไว้จนถึงทุกวันนี้ เป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับการเรียนรู้ ตรงตามพระไตรปิฎก ขจัดอุปาทาน และความหลงของจิตได้ เหตุที่เรียก พระกรรมฐานมีสมาธิแบบลำดับ เพราะเป็นพระกรรมฐานที่ไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง ในพระสมณกรรมฐานทั้ง ๔๐ กอง (วิธีปฏิบัติกรรมฐาน ๔๐ วิธี) และเรียนเป็นลำดับไปจนครบ ๔๐ กอง เป็นการรวบรวมเอาพระสมณกรรมฐานทั้ง ๔๐ กอง และวิปัสสนาทั้งหมดไว้ในที่เดียวกัน เพื่อไม่ให้พระสมณกรรมฐาน ๔๐ กอง และพระวิปัสสนาทั้งหมด แดกกระจายสูญหายไปแนวทางปฏิบัติ อีกทั้งไม่ให้ความสำคัญกับพระกรรมฐานกองใดกองหนึ่ง นอกจากนี้การทำวัตรสวดมนต์ ยังเป็นการส่งเสริมเกื้อกูลต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอีกด้วย

อานิสงส์การสวดมนต์นั่งกรรมฐาน

๑. สามารถไล่ความขี้เกียจ เพราะขณะสวดมนต์ อารมณ์เบื่อ เชื่องซึม ง่วงนอน เกียจคร้าน จะหมดไป และเกิดความเข้มข้นกระฉับกระเฉงขึ้น
๒. เป็นการตัดความเห็นแก่ตัว เพราะในขณะนั้นอารมณ์จะไปห่วงอยู่ที่การสวดมนต์ อย่างตั้งใจ ไม่ได้คิดถึงตัวเอง ความโลภ โกรธ หลง จึงมิได้เกิดขึ้นในจิตตน
๓. เป็นการกระทำที่ได้ปัญญา ถ้าการสวดมนต์โดยรู้คำแปล รู้ความหมายก็ย่อมทำให้ผู้สวดได้ปัญญาความรู้ แทนที่จะสวดเหมือนนกแก้วนกขุนทองโดยไม่รู้อะไรเลย
๔. มีจิตเป็นสมาธิ เพราะขณะนั้นผู้สวดต้องสำรวมใจแน่วแน่ มีขณะนั้นจะสวดผิดท่อน ผิดทำนอง เมื่อจิตเป็นสมาธิ ความสงบเยือกเย็นในจิตจะเกิดขึ้น
๕. เปรียบเสมือนการได้เฝ้าพระพุทธเจ้า เพราะขณะนั้นผู้สวดมีกาย วาจาปกติ (มีศีล) มีใจ แน่วแน่ (มีสมาธิ) มีความรู้ระลึกถึงคุณความดีของพระพุทธเจ้า (มีปัญญา) เท่ากับได้เฝ้าพระองค์ ด้วยการปฏิบัติบูชาครบไตรสิกขาอย่างแท้จริง

การศึกษาสามัญ

วัดราชสิทธิธารามมีโรงเรียนอยู่ในวัด ๒ แห่ง คือ

๑. โรงเรียนวัดราชสิทธิธาราม เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ปัจจุบันเปิดทำการสอนหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ เป็นโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้พื้นที่ของวัดราชสิทธิธาราม มีเนื้อที่ ๒ ไร่ ๒ งานเศษ เพื่อความปลอดภัยของโรงเรียนและการใช้สอยพื้นที่ของวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดจึงมีการล้อมรั้วโรงเรียนและทำประตูเข้าออกสองทาง ประตูใหญ่ทางซอยอิสราภาพ ๒๑ และประตูเล็กติดกับวัดราชสิทธิธาราม

๒. โรงเรียนการช่างวัดราชสิทธิธาราม อยู่ด้านหลังวัด สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ ต่อมายกระดับเป็นวิทยาลัยเทคนิคราชสิทธิธาราม เนื่องจากมีนักเรียนมากขึ้น สถานที่คับแคบ จึงย้ายไปเปิดการเรียนการสอนที่เขตบางบอน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ อาคารเรียนจึงว่างลง ใน พ.ศ. ๒๕๓๒ วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมกรุงเทพ มาใช้อาคารสถานที่เปิดการเรียนการสอนสืบต่อมา จนถึง พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ย้ายออกไปเปิดการเรียนการสอนที่ซอยลาดพร้าว ๑๐๑ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรมอาชีวศึกษา (ปัจจุบัน คือ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา) จึงถวายเป็นพื้นที่พร้อมอาคารต่าง ๆ ทั้งหมดแก่วัด ปัจจุบันอาคารทั้งหมดอยู่ในเขตคณะ ๑๑ ซึ่งทางวัดได้ปรับปรุงอาคารเพื่อใช้ประโยชน์ ดังนี้

หอประชุมพระเทพศิรินทร์ เป็นอาคาร ๒ ชั้น คอนกรีตเสริมเหล็ก ชั้นล่างเดิมเป็นห้องโถงสำหรับทำกิจกรรมของวิทยาลัยเทคนิคราชสิทธิธาราม ทางวัดได้ปรับปรุงเป็นห้องประชุมพระสังฆาธิการและพระนวกะในเขตบางกอกใหญ่ ชั้นบนเดิมเป็นห้องเรียน ปรับปรุงเป็นที่พักจำพรรษาของพระภิกษุสามเณร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓

อาคารสอธรรม - บาลีสนามหลวง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ ชั้น ทางวัดได้ปรับปรุงในปีเดียวกัน เพื่อใช้เป็นสนามสอปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี ประจำเขตบางกอกใหญ่ มาจนถึงปัจจุบัน

ห้องสมุดพระเทพศีลวิสุทธิ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ๓ ชั้น ชั้นล่างจัดเป็นห้องสมุด ชั้น ๒ - ๓ เดิมเป็นห้องเรียน ปัจจุบันได้ปรับปรุงเป็นที่อยู่จำพรรษาของพระภิกษุ สามเณร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔

ศาลาอเนกประสงค์ร่มโพธิหยก ลักษณะทรงไทย คอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นศาลาอเนกประสงค์ สร้างขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ ในบริเวณเดิมซึ่งเป็นโรงฝึกงานของวิทยาลัยเทคนิคราชสีหธาราม โดยตระกูล “ร่มโพธิหยก” นำโดย คุณสุรชาติ ร่มโพธิหยก ต่อมาบริเวณวิทยาลัยเทคนิคราชสีหธาราม มีพระภิกษุ สามเณร จำพรรษาหลายรูป ซึ่งเดิมขึ้นสังกัดคณะ ๑ ไม่สะดวกในการปกครอง จึงตั้งเป็นคณะ ๑๑ เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคณะ เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ มีพระครูกล้วยานสิทธิวัฒน์ (สมาน) เป็นเจ้าคณะ

การศึกษาพระปริยัติธรรม

การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมที่วัดราชสิทธิารามมีแต่พอสังเขปเท่านั้น และวัดนี้จัดเป็นวัดฝ่ายอรัญวาสี เจ้าอาวาสหลายรูปในอดีตได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะฝ่ายวิปัสสนาธุระแทบทุกรูป ต่อมาในยุคหลัง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นต้นมา จึงได้เปิดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมหรือคัมภีร์อยู่อย่างเป็นรูปแบบ

การศึกษาพระปริยัติธรรมของสำนักวัดราชสิทธิาราม แต่เดิมไม่มีอาคารเรียนโดยเฉพาะ อาศัยชายคากระเบื้องพระอุโบสถทั้ง ๔ ด้านเป็นสถานที่เรียนทั้งนักธรรมและบาลีประโยคต้น ๆ ถ้าประโยคสูง ต้องไปเรียนที่สำนักอื่น เช่น วัดประยุรวงศาวาส เป็นต้น

พ.ศ. ๒๕๐๔ พระศากยบุตติยวงศ์ (อยู่) ย้ายจากวัดอรุณราชวราราม มาเป็นเจ้าอาวาส จึงได้ก่อสร้างอาคารเรียนใน พ.ศ. ๒๕๐๗ อยู่บริเวณสนามหลังพระอุโบสถและพระวิหาร ติดกับคณะ ๘ และคณะ ๙ สร้างเป็นตึก ๒ ชั้น ทรงไทย ความประสงค์เดิมจะมีสถานสุขาภิบาลสำหรับประโยชน์ของประชาชนในละแวกนั้นรวมอยู่ด้วย แต่วัดพิจารณาเห็นว่าไม่เหมาะสม เพราะอาจมีคนใช้หญิงมาปะปนกับพระภิกษุสามเณร ถ้าจะใช้เป็นประโยชน์ในทางปกครอง เช่น การอบรมตามระบบพัฒนาการนั้นทางวัดไม่ขัดข้อง เมื่อสร้างเสร็จแล้วได้เริ่มเปิดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีใน พ.ศ. ๒๕๐๙ อย่างเป็นทางการ และใช้เป็นสถานที่เรียนพระปริยัติธรรมเท่านั้น โดยแผนกธรรม เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่นักธรรมตรี ถึงนักธรรมเอก ส่วนแผนกบาลีเปิดการเรียนการสอนเป็นมาตรฐาน ตั้งแต่ชั้นบาลีไวยากรณ์ ถึงประโยค ป.ธ.๖ โดยในช่วงเช้าเริ่มเรียนเวลา ๐๘.๓๐ - ๑๐.๓๐ น. และช่วงบ่ายเริ่มเวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๐๐ น. ทั้งสองช่วงเป็นการเรียนการสอนแผนกบาลี ส่วนภาคค่ำ ตั้งแต่ ๑๙.๐๐ - ๒๑.๐๐ น. เป็นการเรียนการสอนแผนกธรรม

โรงเรียนพระปริยัติธรรม

ลำดับเจ้าอาวาส

๑. สมเด็จพระสังฆราช (สุก) พ.ศ. ๒๓๒๖ - ๒๓๖๕

ประสูติเมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๒๗๖ ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ มีนามเดิมว่า พระอาจารย์สุก แห่งวัดท่าหอย คลองตะเคียน แขวงกรุงเก่า ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงอาราธนาให้เข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นพระราชาคณะที่ พระญาณสังวร และได้ทรงสร้างวัดราชสิทธิธาราม (วัดพลับ) ถวายให้อยู่จำพรรษา พร้อมทั้งทรงฝากฝังพระราชโอรส และพระราชนัดดาให้ได้ศึกษาวิชาต่าง ๆ ในสำนักพระญาณสังวรเถร บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ที่ทรงผนวช ก็เข้าศึกษาวิปัสสนาในสำนักนี้ด้วย นอกจากนี้ยังเคยเป็นพระอาจารย์บอกพระกรรมฐานพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร อีกด้วย

สมเด็จพระสังฆราชญาณสังวร ทรงเชี่ยวชาญในกรรมฐาน มีเมตตาภาวนาแก่กล้าสามารถเลี้ยงไก่ป่า ให้เชื่องได้ ด้วยเหตุนี้จึงได้รับฉายาว่า “พระสังฆราชไก่เถื่อน”

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระญาณสังวรเถรได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นสมเด็จพระราชาคณะที่ สมเด็จพระญาณสังวร และสมเด็จพระสังฆราช ตามลำดับ สิ้นพระชนม์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๕ รวมพระชันษาได้ ๙๐ ปี

๒. พระญาณวิสุทธ์ (ชิต) พ.ศ. ๒๓๖๕ - ๒๓๖๘

เกิดในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดสิงห์บุรี ครองวัดราชสิทธิธารามได้ ๓ ปี มรณภาพด้วยโรคชรา รวมอายุได้ ๘๖ ปี

๓. พระเทพโมลี (กลั่น) พ.ศ. ๒๓๖๘ - ๒๓๖๙

เกิดในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ มีความเชี่ยวชาญด้านกวีนิพนธ์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีการแต่งซ่อมมหาชาติคำหลวง จำนวน ๖ กัณฑ์ ซึ่งเป็นกัณฑ์ที่สูญหายไปตั้งแต่ครั้งกรุงเก่า พระเทพโมลีได้แต่งกัณฑ์มหาพน มีพรรณนาโวหารไพเราะยอดเยี่ยมจนได้รับการยกย่อง นอกจากนี้ยังได้แต่งโคลงกฤษีตัดตน โคลงบาทกฤษี โคลงกลบท จารึกไว้ในแผ่นศิลาสำหรับประดิษฐานคราวปฏิสังขรณ์ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ร่วมกับนักปราชญ์ราชบัณฑิตมากมาย พระเทพโมลีครองวัดราชสิทธิธารามอยู่ ๒ ปีครึ่ง จึงมรณภาพ รวมอายุได้ ๗๙ ปี

๔. พระปิฎกโกศลเถร (แก้ว) พ.ศ. ๒๓๖๙ - ๒๓๗๑

เกิดในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ครองวัดราชสิทธิธาราม เพียง ๒ ปี จึงมรณภาพด้วยโรคชรา รวมอายุได้ ๘๗ ปี

๕. พระญาณสังวรเถร (ดั่งง) พ.ศ. ๒๓๗๒ - ๒๓๗๙

เกิดในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เป็นที่เคารพนับถือของคณะสงฆ์และประชาชนอย่างยิ่ง เป็นกรรมการคุมสอบทำสังคายนาพระกรรมฐาน ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ครองวัดราชสิทธิธาราม ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ย้ายไปดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส แต่ก็ยังคอยดูแลวัดราชสิทธิธารามอยู่เสมอ มรณภาพเมื่ออายุได้ ๘๙ ปี

๖. พระญาณโกศลเถร (รุ่ง) พ.ศ. ๒๓๘๐ - ๒๓๙๕

เกิดในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ครองวัดราชสิทธิธารามได้ ๑๕ ปี มรณภาพด้วยโรคชรา รวมอายุได้ ๗๙ ปี

๗. พระญาณสังวรเถร (บุญ) พ.ศ. ๒๓๙๕ - ๒๓๙๗

เป็นชาวธนบุรี ครองวัดราชสิทธิธารามได้ ๒ ปี มรณภาพด้วยโรคชรา รวมอายุได้ ๘๐ ปี

๘. พระโยคาวิปิตเถร (มี) พ.ศ. ๒๓๙๗ - ๒๔๐๒

เกิดในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นชาวอ่างทอง ครองวัดราชสิทธิธารามเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๗ ต่อมาลาออกจากตำแหน่งและมรณภาพด้วยโรคชรา รวมอายุได้ ๘๗ ปี

๙. พระอมรเมธาจารย์ (ทัต) พ.ศ. ๒๔๐๒ - ๒๔๐๓

เกิดในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ครองวัดราชสิทธิธารามได้ ๕ เดือน มรณภาพด้วยโรคชรา รวมอายุได้ ๘๔ ปี

๑๐. พระสังวรานุวงศ์เถร (เมฆ) พ.ศ. ๒๔๐๓ - ๒๔๒๙

เกิดในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ครองวัดราชสิทธิธารามได้ ๒๖ ปี มรณภาพด้วยโรคชรา รวมอายุได้ ๑๐๖ ปี

๑๑. พระสุธรรมธีรคุณ (เกิด) พ.ศ. ๒๔๒๙ - ๒๔๒๙

เกิดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ครองวัดราชสิทธิธารามได้ ๓ เดือน มรณภาพด้วยโรคชรา รวมอายุได้ ๙๐ ปี

๑๒. พระอมรเมธาจารย์ พ.ศ. ๒๔๒๙ - ๒๔๒๙

เกิดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ครองวัดราชสิทธิธารามได้ ๓ เดือน มรณภาพด้วยโรคชรา รวมอายุได้ ๘๗ ปี

๑๓. พระสังวรานุวงศ์ (เอี่ยม) พ.ศ. ๒๔๓๐ - ๒๔๕๖

เกิดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นที่เคารพนับถือของประชาชน จนมีคำเรียกขานว่า “หลวงพ่ोजิต” เป็นที่โปรดปรานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างยิ่ง ได้รับพระราชทานฉายาว่า “หลวงพ่อดิพลี” เพราะมีผิวงามเหลืองดังทอง ครองวัดราชสิทธิธารามได้ ๒๖ ปี มรณภาพเมื่ออายุได้ ๘๒ ปี

๑๔. พระมณฑลเทพมุนี (เอี่ยม) พ.ศ. ๒๔๕๗ - ๒๔๕๗

เกิดในสกุลพราหมณ์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีผลงานสำคัญ คือ เป็นผู้คิดทำนองสวดพระอภิธรรม และเป็นกวีผู้แต่งลิลิตมหาราช นอกจากนี้ยังเป็นนักเทศน์ฝีปากเอกด้วย มรณภาพเมื่ออายุได้ ๘๕ ปี

๑๕. พระสุธรรมสังวร (ม่วง) พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๕๘

เดิมอยู่วัดประยุรวงศาवास ครองวัดราชสิทธิธารามได้ ๓ เดือน จึงลาออกจากตำแหน่งย้ายกลับไปวัดประยุรวงศาवास

๑๖. พระสังวรานุวงศ์เถร (ชุ่ม) พ.ศ. ๒๔๕๘ - ๒๔๗๐

เกิดในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในสมัยที่ท่านครองวัดราชสิทธิธารามถือว่าเป็นยุคเฟื่องฟู พระกรรมฐานเจริญรุ่งเรือง มีพระสงฆ์เข้าศึกษาพระกรรมฐานถึง ๒๐๐ รูป มรณภาพด้วยโรคชรา รวมอายุได้ ๗๕ ปี

๑๗. พระสังวรานุวงศ์เถร (สอน) พ.ศ. ๒๔๗๑ - ๒๕๐๔

ครองวัดราชสิทธิธารามได้ ๓๓ ปี มรณภาพด้วยโรคชรา รวมอายุได้ ๘๕ ปี

๑๘. พระราชวิสุทธิญาณ (อยู่) พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๑๒

ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชสิทธิธารามเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ ต่อมาได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ “พระราชวิสุทธิญาณ” มรณภาพด้วยโรคชรา รวมอายุได้ ๘๑ ปี

๑๙. พระราชสังวรวิสุทธิ (บุญเลิศ โสโถ) พ.ศ. ๒๕๑๒ - ๒๕๒๕

ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชสิทธิธารามเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ “พระราชสังวรวิสุทธิ” เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ และย้ายไปดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดอรุณราชวรารามเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ “พระธรรมสิริชัย”

๒๐. พระธรรมรัตนวิสุทธิ (พลายงาม จันทสุวณฺโณ) พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดราชสิทธิธารามเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ พระธรรมรัตนวิสุทธิ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ และมรณภาพด้วยโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ รวมอายุได้ ๘๔ ปี

๒๑. พระราชวิสุทธิโสภณ (ไชยวัฒน์ ขยวฑฺโฒ) พ.ศ. ๒๕๖๐ - ปัจจุบัน

พระราชวิสุทธิโสภณ (ไชยวัฒน์ ชยวฑฺฒ)

เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน

นามเดิม ไชยวัฒน์ ธีรโชติกุล เกิดเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ณ บ้านเลขที่ ๓๔ หมู่ ๔ ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

บรรพชา วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ ณ วัดนางพิมพ์ ตำบลบางขันแตก อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม พระครูสมุทรวิจารณ์ เจ้าอาวาสวัดประชาโฆสิตาราม เจ้าคณะตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นพระอุปัชฌาย์

อุปสมบท วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๔ ณ วัดม่วง เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พระสุนทรศีลสมาจาร เจ้าอาวาสวัดหนึ่ง ราชวรวิหาร เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูญาณสิทธิ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชสิทธิาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระครูปัญญาวรรคุณ เจ้าอาวาสวัดม่วง เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร เป็นพระอนุสาวนาจารย์

วิทยฐานะ

- พ.ศ. ๒๕๐๑ จบชั้นประถมศึกษาปรีบูรณ์ (ป.๔) จากโรงเรียนวัดโคกเกตุ (เสริมสมบูรณ์วงศ์)
ตำบลปลายโพพาง อำเภอมัวพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
- พ.ศ. ๒๕๐๓ สอบได้นักธรรมชั้นตรี จากวัดนางพิมพ์ สำนักเรียนคณะจังหวัดสมุทรสงคราม
- พ.ศ. ๒๕๐๔ สอบได้นักธรรมชั้นโท สำนักเรียนวัดประยูรวงศาวาส
- พ.ศ. ๒๕๐๕ สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดประยูรวงศาวาส
- พ.ศ. ๒๕๐๗ สอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค สำนักเรียนวัดอรุณราชวราราม
- พ.ศ. ๒๕๐๘ สอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค สำนักเรียนวัดอรุณราชวราราม
- พ.ศ. ๒๕๐๙ สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค สำนักเรียนวัดอรุณราชวราราม
- พ.ศ. ๒๕๑๐ สอบได้เปรียญธรรม ๖ ประโยค สำนักเรียนวัดอรุณราชวราราม
- พ.ศ. ๒๕๑๒ สอบได้เปรียญธรรม ๗ ประโยค สำนักเรียนวัดอรุณราชวราราม
- พ.ศ. ๒๕๑๓ สอบได้เปรียญธรรม ๘ ประโยค สำนักเรียนวัดอรุณราชวราราม
- พ.ศ. ๒๕๑๕ สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค สำนักเรียนวัดอรุณราชวราราม
- พ.ศ. ๒๕๑๗ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ.๕) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

งานการศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมสนามหลวง
- พ.ศ. ๒๕๑๔ ได้รับแต่งตั้งเป็นครูสอนพระปริยัติธรรม ประจำสำนักเรียนวัดราชสิทธิาราม
- พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นพระวิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบในสนามหลวงที่วัดพนัญเชิง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นพระวิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบในสนามหลวงที่วัดพายัพ จังหวัดนครราชสีมา
- พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการนำข้อสอบบาลีสสนามหลวงไปเปิดสอบที่วัดพระสิงห์
จังหวัดเชียงใหม่
- พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการนำข้อสอบบาลีสสนามหลวงไปเปิดสอบที่วัดถ้ำก่อ
จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการนำข้อสอบบาลีสสนามหลวงไปเปิดสอบ
ที่วัดพระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน
- พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นครูสอนชั้นนวกภูมิแก่พระนวกะในพรรษาจนถึงปัจจุบัน
- พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการนำข้อสอบบาลีสสนามหลวงไปเปิดสอบ
ที่วัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
- พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการการอบรมบาลีก่อนสอบในสนามหลวง
ของสำนักเรียนวัดราชสิทธิาราม

- พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการนำข้อสอบบาลีสนามหลวงไปเปิดสอบ
ที่วัดไพโรสณตศึกษาราม จังหวัดเพชรบูรณ์
- พ.ศ. ๒๕๓๐ ได้รับมอบหมายจากเจ้าสำนักเรียนให้ไปประชุมแทน
เรื่องการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม ที่วัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
- พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการนำข้อสอบบาลีสนามหลวงไปเปิดสอบ
ที่วัดพระนารายณ์มหาราช จังหวัดนครราชสีมา
- พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระวิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบในสนามหลวงที่วัดกลาง
จังหวัดอุบลราชธานี
- พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการนำข้อสอบบาลีสนามหลวงไปเปิดสอบที่วัดกลาง
จังหวัดบุรีรัมย์
- พ.ศ. ๒๕๓๓ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระวิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบในสนามหลวงที่วัดกลาง
จังหวัดอุบลราชธานี
- พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้รับมอบหมายจากเจ้าสำนักเรียนให้ไปประชุมแทน เรื่องแผนการศึกษาของคณะสงฆ์
ที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี
- พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระวิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบในสนามหลวงที่วัดหนองคร้อ
จังหวัดปราจีนบุรี
- พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการนำข้อสอบบาลีสนามหลวงไปเปิดสอบที่วัดมณีวนาราม
จังหวัดอุบลราชธานี
- พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการนำข้อสอบบาลีสนามหลวงไปเปิดสอบที่วัดท่าหลวง
จังหวัดพิจิตร
- พ.ศ. ๒๕๓๖ ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการนำข้อสอบบาลีสนามหลวงไปเปิดสอบ
ภายในภาค ๑๑ จนถึง พ.ศ. ๒๕๔๒
- พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระวิทยากรถวายความรู้พระนวกะภายในพรรษา
ประจำหน่วยอบรมที่ ๑๓ เขตบางกอกใหญ่ ณ วัดราชสิทธิาราม
- พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้อำนวยการการสอบความรู้พระนวกะ
ในหน่วยอบรมที่ ๑๓ เขตบางกอกใหญ่ ณ วัดราชสิทธิาราม
- พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการออกข้อสอบธรรมสนามหลวงวิชาอนุพุทธประวัติ
ธรรมศึกษาชั้นโท
- พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการออกข้อสอบธรรมสนามหลวงวิชาอนุพุทธประวัติ
ธรรมศึกษาชั้นโท
- พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการออกข้อสอบธรรมสนามหลวงวิชาอนุพุทธประวัติ
ธรรมศึกษาชั้นโท

งานการปกครอง

- พ.ศ. ๒๕๑๗ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะพระอุโบสถ วัดราชสิทธาราม
- พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้รับแต่งตั้งเป็นอาจารย์ใหญ่ ฝ่ายพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดราชสิทธาราม
- พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้รับพระบัญชาแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชสิทธาราม
- พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้รับพระบัญชาแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์
- พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะ ๗ วัดราชสิทธาราม
- มีการทำอุโบสถสังฆกรรมตลอดปี (มีพระภิกษุผู้ทรงพระปาติโมกข์ ๔ รูป)
 - มีการทำวัตรสวดมนต์ เข้า-เย็น ตลอดปี
 - มีระเบียบปกครองของวัดอันสอดคล้องกับพระธรรมวินัย
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายอาญา
 - มีกฎระเบียบของสำนักเรียน
 - มีการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม
 - มีการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี
 - มีการจัดการศึกษาชั้นนวกภูมิแก่พระนวกะ ภายในพรรษา
 - มีการจัดอบรมเสริมความรู้พระนวกะในเขตบางกอกใหญ่ ภายในพรรษา
 - มีการจัดประชุมพระสังฆาธิการในเขตบางกอกใหญ่
 - มีสนามสอบธรรมสนามหลวง ประจำเขตบางกอกใหญ่
 - มีสนามสอบบาลีสนามหลวง ชั้นประโยค ๑ - ๒
- พ.ศ. ๒๕๖๐ รักษาการเจ้าอาวาสวัดราชสิทธาราม
- พ.ศ. ๒๕๖๑ เจ้าอาวาสวัดราชสิทธาราม

ความดีพิเศษ

- พ.ศ. ๒๕๒๘ เป็นกรรมการปาติวิโสธกะ ตรวจชำระพระไตรปิฎก
ฉบับเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
- พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นพระผู้ทรงพระปาติโมกข์
- พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นกรรมการร่างแปลพระวินัยปิฎก เล่มที่ ๔
ฉบับมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นกรรมการตรวจสำนวนแปลพระสูตรตันตปิฎก เล่มที่ ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙
ฉบับมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมณศักดิ์

- พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระศรีปริยัติธาดา
- พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ พระราชวิสุทธิโสภณ

พระพิมพ์ พระเครื่องวัดราชสิทธิาราม

วัดราชสิทธิาราม หรือวัดพลับ มีพระพิมพ์ที่เป็นพระเครื่องยอดนิยมในนาม “พระเครื่องวัดพลับ” ซึ่งมีพุทธคุณด้านเมตตามหานิยม และคงกระพันชาตรี กล่าวได้ว่า พระเครื่องวัดพลับ นับเป็นเพชรแห่งวัดพลับโดยแท้

วัดราชสิทธิาราม เป็นวัดที่สร้างขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยรวมวัดพลับซึ่งเป็นวัดเก่าแก่มาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ซึ่งอยู่ต่อจากวัดราชสิทธิารามไปทางทิศตะวันตกเข้าไปในเขตวัดราชสิทธิารามด้วย แต่ยังคงใช้ชื่อวัดพลับตามเดิม ต่อมาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ได้พระราชทานนามวัดว่า วัดราชสิทธิาราม

เมื่อสถาปนาพระอารามใหม่ในที่ดินที่ติดกับวัดพลับ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้โปรดนิมนต์พระอาจารย์สุกแห่งวัดท่าหอย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาครองวัดพลับ แล้วโปรดให้เป็นพระราชาคณะที่ พระญาณสังวร พระอาจารย์สุกทรงคุณในทางวิปัสสนาอย่างยิ่ง กล่าวกันว่าท่านมีเมตตาพรหมวิหารแก่กล้า สามารถเลี้ยงไก่เถื่อนหรือไก่ป่าให้เชื่องได้อย่างมหัศจรรย์ จนกระทั่งพุทธศักราช ๒๓๖๓ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช คนทั้งหลายจึงขนานนามท่านว่า สมเด็จพระสังฆราช สุก ไก่เถื่อน แต่นั้นมา

สมเด็จพระสังฆราชพิมพ์ต่าง ๆ

ด้านหน้า

ด้านหลัง

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (สุก) สร้าง

ตำนานพระพิมพ์วัดพลับ

หนังสือพระเครื่องเรื่องของคุณลุง โดย บุศราคม และประชุม กาญจนวัฒน์ กล่าวว่า สมเด็จพระสังฆราชสุก ขณะยังเป็นพระราชาคณะที่ พระญาณสังวรได้เป็นผู้ให้กำเนิดต้นสกุล “พระสมเด็จ” หรือผู้สร้าง “สมเด็จอริยวงศาคตญาณ” ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยพบที่กรุวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ พระนคร เล่ากันว่า สมเด็จอริยวงศาคตญาณที่พิมพ์ออกแจกครั้งนั้นเป็นส่วนน้อย และได้บรรจุกรุเลยแม้แต่องค์เดียว ประมาณอายุ การเริ่มสร้างพระพิมพ์นี้ราว พ.ศ. ๒๓๖๐ เข้าใจว่าพระส่วนหนึ่งได้รับการปลุกเสกจากวัดพลับ แล้วจึงนำมาบรรจุ กรุพระเจดีย์วัดมหาธาตุฯ เพราะทรงได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช แล้วทรงย้ายมาครองวัดมหาธาตุฯ

สมเด็จอริยวงศาคตญาณ วัดมหาธาตุฯ พระนคร กล่าวกันว่ามีผู้พบเพียง ๓ พิมพ์ คือ พิมพ์สังฆาฏิเกศแหลม พิมพ์เล็ก และพิมพ์เกศเปลวเพลิง โดยเชื่อว่าสมเด็จอริยวงศาคตญาณ พิมพ์เกศเปลวเพลิง น่าจะเป็นพระเครื่องพิมพ์แรก ที่สมเด็จอริยวงศาคตญาณสุก สร้างเป็นการทดลอง และได้แจกจ่ายไปแล้วตั้งแต่วัดพลับ

พุทธลักษณะ และ เนื้อ

๑. สมเด็จอริยวงศาคตญาณ “พิมพ์สังฆาฏิเกศแหลม”

เป็นพิมพ์ที่นิยมกันมากมีขนาดกว้าง ๒ เซนติเมตร สูง ๓.๕ เซนติเมตร เป็นพระเนื้อผงขาว พุทธลักษณะ เป็นพระปางสมาธิ ประทับบนฐาน ๓ ชั้น เห็นชายสังฆาฏิห้อยชัดเจน ด้านข้างขององค์พระตัดด้วยเส้นตอก ด้านหลังจารึกอักษรขอมในเนื้อหา อรหิ (อะระหัง)

๒. สมเด็จอริยวงศาคตญาณ “พิมพ์เกศเปลวเพลิง”

มีลักษณะและขนาดเหมือนกับพิมพ์สังฆาฏิเกศแหลม แต่มีเกศขมวดม้วนเป็นตัว “อุ” ฐานประทับแม้จะเป็นแบบ ๓ ชั้น แต่ก็นานกว่ากันมาก เป็นพระเนื้อผงขาวเช่นกัน ด้านหลังเป็นแบนราบไม่มีอักษรขอม

๓. สมเด็จอริยวงศาคตญาณ “พิมพ์เล็ก”

มีขนาดสูงเพียง ๒.๓ เซนติเมตร เป็นพระเนื้อผงขาว พุทธลักษณะเดียวกันแต่เพิ่มประภามณฑลรอบ พระเศียร ด้านหลังมีอักษรขอมพิมพ์นูน คำว่า อรหิ เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ดีสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นพระที่พบในกรุพระเจดีย์วัดมหาธาตุฯ บางท่านอาจไม่นับว่าเป็นเครื่องวัดพลับก็ได้ แต่หากพิจารณาจากเนื้อและพุทธคุณแล้ว พบว่ามีลักษณะเดียวกับพระวัดพลับกรุกระรอกเผือก จนมีผู้กล่าวว่าพระเครื่องวัดพลับกรุกระรอกเผือกนี้ สร้างโดยสมเด็จพระสังฆราชสุกทั้งสิ้น

เนื้อพระที่สมเด็จพระสังฆราชสุกสร้างขึ้นจากผงวิเศษ อันได้แก่ ปถมัง อิทธิเจ มหาราช พุทธคุณและตรีนิสิงเห รวมถึง งา เปลือกหอย ข้าวสุก เกสรดอกไม้ และว่านร้อยแปด โดยมีปูนขาวเป็นตัวยึดเหนี่ยวให้เนื้อรวมตัวกันอยู่

พระพิมพ์วัดพลับกรุกระรอกเผือก

พระพิมพ์วัดพลับแตกกรุ เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๐ เจ้าอาวาสวัดพลับเปิดกรุพระเจดีย์อย่างเป็นทางการ พบโพรงขนาดใหญ่อยู่กลางเจดีย์ มีกระรอกเผือกอาศัยอยู่ด้วย และพบพระพิมพ์อีกเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบพระพิมพ์ “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” อีกจำนวนหนึ่งด้วย มีทั้งพิมพ์สามชั้น และฐานคู่ พระพิมพ์วัดพลับทั้งหมดเป็นพระเนื้อผงสีขาว และมีส่วนผสมคล้ายคลึงกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

พิมพ์วันทาเลมา
(พิมพ์ยืนถือดอกบัว)

พิมพ์ตุ๊กตาใหญ่

พิมพ์ตุ๊กตาเล็ก

พิมพ์สมาธิเข้ากวาง

พิมพ์สมาธิใหญ่

พิมพ์พระปิดตา

รูปแบบพระเครื่องวัดพลับ

ปัจจุบันพระเครื่องวัดพลับปรากฏรูปแบบประมาณ ๑๑ พิมพ์ โดยมีการเรียกชื่อตามลักษณะองค์พระดังนี้

๑. พิมพ์วันทาเสมา (ยืนถือดอกบัว)

มีผู้กล่าวว่าพิมพ์นี้สมเด็จพระสังฆราช (สุข) สร้างในวันอัฐมีบูชา ดิถี แรม ๘ ค่ำ เดือน ๖ หมายถึงพระมหากัสสปะตั้งสัตยาธิษฐานอยู่ ณ เบื้องพระบาทพระพุทธสรีระในวันถวายพระเพลิงตามพุทธประวัติ นับเป็นยอดพระเครื่อง

๒. พิมพ์ตุ๊กตาใหญ่

๓. พิมพ์ตุ๊กตากลาง

๔. พิมพ์ตุ๊กตาเล็ก

๕. พิมพ์สมาธิใหญ่

๖. พิมพ์สมาธิกลาง

๗. พิมพ์สมาธิเล็ก

๘. พิมพ์พุงป่องใหญ่

๙. พิมพ์พุงป่องเล็ก

๑๐. พิมพ์ปิดตาใหญ่

๑๑. พิมพ์ปิดตาเล็ก

กล่าวโดยสรุปพระเครื่องวัดพลับนับว่ามีความสำคัญ และเป็นที่ยุ้จักมายาวนานในวงการพระเครื่อง โดยมีชื่อเรียกเป็นที่รู้จัก เช่น พิมพ์ยืน พิมพ์ตุ๊กตา พิมพ์พุงป่อง พิมพ์สมาธิ พิมพ์ขนมเปียะ พิมพ์ไขจิ้งจก และพิมพ์ปิดตา เป็นต้น โดยเฉพาะพิมพ์สมาธิ หากมีเนื้อออกปรากฏบนผิวขององค์พระในวงการพระนิยมกันมาก เพราะถือเป็นสิริมงคลแก่เจ้าของทางด้านโชคลาภ

สมเด็จพระสังฆราช
พิมพ์สังฆาภิเษกแหลม

สมเด็จพระสังฆราช
พิมพ์เศกเปลวเพลิง

สมเด็จพระสังฆราช
พิมพ์เล็ก

แหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม

ชุมชนกุฎิจีน

ชุมชนกุฎิจีน หรือ กะติจีน เป็นชุมชนเก่าแก่ย่านธนบุรี มีประวัติยาวนานตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี โดยเป็นที่อยู่ของคนหลายเชื้อชาติ ต่างศาสนา และวัฒนธรรม ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณด้านทิศใต้ของ คลองบางหลวง หรือคลองบางกอกใหญ่ ใกล้ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งชาวไทย จีน ฝรั่งเศส ญวน มอญ ผสมผสาน กับกลุ่มคนที่อยู่ในเมืองบางกอกแต่เดิม ทั้งชาวพุทธนิกายเถรวาทและหินยาน ชาวจีนศรัทธาในศาสนาฮินดู เชื้อสายโปรตุเกสชาวมุสลิมในภายหลัง และซิวเฮ่ จึงเป็นที่รวมของศาสนสถานของแต่ละศาสนา ได้แก่ มัสยิด โบสถ์ ศาลเจ้าอันเป็นที่มาของ “๓ ศาสนา ๔ ความเชื่อ”

เหตุผลที่ทำให้ผู้คนย่านกุฎิจีน ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งเชื้อชาติและศาสนา สามารถอยู่กันอย่างสันติสุข น่าจะเนื่องจากในสมัยโบราณได้สมัครสมานสามัคคีเป็นกำลังสำคัญร่วมกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในการสู้รบกับอริราชจากพม่าเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาได้สำเร็จ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ เด็ก ๆ ในชุมชนสามารถเรียนข้ามศาสนาได้ มีการสื่อสารข้อมูลข่าวสารถึงกัน ไม่ทั้งชุมชนใดไว้ข้างหลัง

ปัจจุบันอาคารบริเวณที่เรียกว่า “กุฎิจีน” ประกอบด้วย สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี จำนวนมาก ถือเป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อการศึกษา เรียนรู้ และท่องเที่ยวของผู้สนใจ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

วัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร

วัดกัลยาณมิตร วรมหาวิหาร หรือ วัดกัลยาณ์ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๘ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานนามว่า “วัดกัลยาณมิตร” และโปรดให้สร้างวิหารหลวง และพระประธาน “พระพุทธรูปไตรรัตนนายก หรือหลวงพ่โต” เป็นพระพุทธรูปองค์ใหญ่ เป็นที่เคารพสักการะของผู้คนโดยเฉพาะในหมู่ชาวจีน เรียกชื่อแบบจีนว่า “ซำปอฮุดกง” หรือ “ซำปอกง”

วัดกุฎีจีน หรือ **วัดช่างตากุ้ง** เป็นศาสนสถานคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ที่อยู่คู่กับชุมชนกุฎีจีนมายาวนาน ได้รับการจัดอันดับให้มีความสวยเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระราชทานที่ดินให้แก่ชาวโปรตุเกส ซึ่งร่วมทำสงครามสู้รบกับพม่าจนได้รับชัยชนะ นักบวชชาวโปรตุเกสจึงได้ก่อสร้างวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๒ นับเป็นโบสถ์ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชุมชน และมีความสวยงาม ทั้งทางสถาปัตยกรรมและการออกแบบภายใน

วัดกุฎีจีน

ขนมฝรั่งกุฎีจีน ถือเป็นผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ของชุมชนกุฎีจีน ที่เป็นมรดกภูมิปัญญาตกทอดมาจากบรรพบุรุษชาวไทยเชื้อสายโปรตุเกส แต่เดิมขนมฝรั่งกุฎีจีนจะทำเฉพาะช่วงเทศกาลสำคัญ เพื่อแจกจ่ายและรับประทานกันเอง ต่อมาเมื่อได้รับความนิยมเป็นที่รู้จักมากขึ้น จึงทำเพื่อจำหน่าย ในปัจจุบันมีชาวบ้านที่สืบทอดการทำขนมฝรั่งกุฎีจีนเพียงไม่กี่รายเท่านั้น

มัสยิดกุฎีขาว หรือ มัสยิดบางหลวง ตั้งอยู่บริเวณชุมชนริมคลองบางหลวง แขวง วัดกัลยาณมิตร เป็นมัสยิดที่มีความโดดเด่นกว่ามัสยิดทั่วไปด้วยการก่ออิฐถือปูนขาวทั้งหลัง สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๑ โดยพ่อค้าชาวมุสลิมชื่อ โต๊ะหยี และใช้ชื่อว่า “มัสยิดบางหลวง” เนื่องจากตัวอาคารมัสยิดทาสีขาว ชาวบ้านจึงเรียกว่า “กุฎีขาว” ถือเป็นมัสยิดที่มีรูปแบบ สถาปัตยกรรมทรงไทยแห่งเดียวในโลก

มัสยิดกุฎีขาว

พระบรมธาตุมหาเจดีย์ วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร

วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๑ โดยสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยุรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามว่า “วัดประยุรวงศาวาส” ชาวบ้านนิยมเรียกว่า “วัดริ้วเหล็ก” เพราะมีริ้วเหล็กเป็นกำแพงวัดอยู่บางตอน ความโดดเด่นของวัดคือพระบรมธาตุมหาเจดีย์ หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า เจดีย์ขาว ซึ่งเป็นเจดีย์องค์ใหญ่ทรงกลม มีพระเจดีย์เล็ก ๑๘ องค์ เรียงรายรอบพระเจดีย์องค์ใหญ่ ภายในองค์เจดีย์มีเสาอิฐแกนกลาง หรือ เสาครุขนาดใหญ่ เป็นเสาค้ำบัลลังก์ปัลลียอดเจดีย์ นับเป็นหนึ่งในเจ็ดของเจดีย์ในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๕๕๖ พระบรมธาตุมหาเจดีย์ ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม อันดับ ๑ Award of Excellence ด้านการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก)

มัสยิดตันสนปัจจุบัน

มัสยิดตันสน

มัสยิดตันสนตั้งอยู่ปากคลองบางหลวง ไม่ไกลจากพระราชวังเดิมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มากนัก (ประมาณ ๕ นาทีจากป้อมวิชัยประสิทธิ์) มัสยิดแห่งนี้มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๑ ในช่วงปลายรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยออกญาราชวังสันเสนี (มะหะมุด) ถือเป็นมัสยิดเก่าแก่ที่สุดในกรุงเทพมหานคร เดิมเรียกว่า “กุฎีใหญ่” ย่อมาจากคำว่า “กุฎีบางกอกใหญ่” เพราะตั้งอยู่บริเวณใกล้คลองบางกอกใหญ่ หลังจากมีการสร้างอาคารและปลูกต้นสนคู่ที่หน้าประตูกำแพง จึงเปลี่ยนชื่อเป็น “มัสยิดตันสน” มัสยิดแห่งนี้ได้ชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา จึงมีการสร้างใหม่และบูรณะหลายครั้ง นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๕๘ โดยรูปแบบสถาปัตยกรรมมีการแปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและประโยชน์ใช้สอย เมื่อแรกสร้างเป็นเพียงเรือนไม้ยกพื้น ฝาขัดตะ หลังคามุงจาก เปลี่ยนเป็นเรือนไม้สักหลังคามุงกระเบื้อง ต่อมาเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนทรงสี่เหลี่ยม สถาปัตยกรรมไทยผสมผสานกับตะวันตก นับเป็นมัสยิดที่หรูหราที่สุดในสมัยนั้น ต่อมาได้อีกครั้งใหม่เป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมอิสลาม พ.ศ. ๒๕๕๒ มีการบูรณะอีกครั้ง โดยยึดรูปแบบของมัสยิดให้เหมือนโดมในประเทศอียิปต์ ผสมผสานกับศิลปะอิสลามในประเทศสเปนและโมร็อกโก ขณะเดียวกันก็ได้สร้างมัสยิดรอบ และมิมบ์ขึ้นใหม่ เพื่อรับกับมัสยิดหลังใหม่ด้วย

มัสยิดตันสนเป็นสถานที่สำคัญและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีวัฒนธรรม และพัฒนาการของชุมชนมุสลิม แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรม และความแตกต่างอย่างกลมกลืนกัน แต่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

กุฎิเจริญพาศน์

กุฎิเจริญพาศน์ เดิมเรียกว่า กุฎील้าง ตั้งอยู่เชิงสะพานเจริญพาศน์ ถนนอิสรภาพ แขวงวัดอรุณ เป็นศาสนสถานของชาวไทยมุสลิมนิกายชีอะห์ และเป็นกุฎิหลังที่ ๒ ของชาวมุสลิมนิกายชีอะห์ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในกรุงธนบุรีหลังจากเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ ๒ กุฎิหลังนี้สร้างขึ้นโดยจุฬาราชมนตรีที่ ๒ (อาภาพิ) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากเชคอะหมัด กุมี เป็นชาวเปอร์เซียที่มีบทบาทสำคัญในราชสำนักของกรุงศรีอยุธยา ถือได้ว่ากุฎิเจริญพาศน์เป็นกุฎิแห่งแรกของแขกเจ้าเซ็น หรือแขกเปอร์เซีย มีประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชาวมุสลิมนิกายชีอะห์ เชื้อสายเปอร์เซีย การประดับตกแต่งภายในกุฎิเจริญพาศน์แสดงถึงอิทธิพลของศิลปะเปอร์เซียอย่างชัดเจน

แต่เดิมนามชุมชนแห่งนี้ เป็นที่รู้จักในนามย่านชุมชนแขกเจ้าเซ็น ตามบรรพบุรุษเชื้อสายเปอร์เซียที่เรียกว่า แขกมะหะงัน หรือแขกเจ้าเซ็น ซึ่งเข้ามาตั้งรกรากเป็นกลุ่มแรก ถือเป็นย่านการค้าที่สำคัญของริมฝั่งคลองบางหลวง

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการสร้างสะพานเจริญพาศน์ขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ ในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๓๓ พรรษา จึงเปลี่ยนชื่อกุฎील้างตามชื่อสะพานเป็น กุฎิเจริญพาศน์

แม้ปัจจุบันย่านชุมชนแขกเจ้าเซ็นไม่ได้เป็นย่านการค้าที่คึกคักเหมือนในอดีต แต่ความศรัทธาเลื่อมใสในศาสนาอิสลามเป็นเครื่องยึดโยงความผูกพันวิถีชีวิตของชุมชนแห่งนี้ไม่เปลี่ยนแปลง

ชุมชนคลองบางหลวง

ตั้งอยู่ริมคลองบางหลวง เป็นชุมชนเก่าแก่ริมแม่น้ำตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา คลองบางหลวง หรือ คลองบางกอกใหญ่ คือ แม่น้ำเจ้าพระยาสายเดิมซึ่งโค้งอ้อมกินบริเวณกว้าง ในสมัยอยุธยา สมเด็จพระชัยราชาธิราช โปรดให้ขุดคลองลัด เรียกว่า “ลัดบางกอก” เพื่อที่จะร่นระยะทางและระยะเวลาในการเดินทาง พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกให้แก่พ่อค้าและราชทูตชาวตะวันตกที่เริ่มเข้ามาติดต่อค้าขายและเจริญสัมพันธไมตรีกับราชอาณาจักรอยุธยา ภายหลังขุดคลองแล้ว คลองที่ขุดกลับมีขนาดใหญ่โต เพราะกระแสน้ำไหลกัดเซาะชายฝั่งให้กว้างขึ้น ขณะที่แม่น้ำเจ้าพระยาสายเดิมน้อย ๆ เล็กเล็กลายเป็นคลองบางกอกน้อย และคลองบางกอกใหญ่ ต่อมาในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงย้ายมาสร้างราชธานีใหม่ที่กรุงธนบุรี บรรดาขุนนาง ข้าราชการ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทั้งหลาย ต่างพากันจับจองพื้นที่บริเวณนี้ สร้างบ้านอยู่ริมคลองบางกอกใหญ่ เพราะอยู่ใกล้พระราชวังกรุงธนบุรี คลองบางกอกใหญ่จึงกลายมาเป็นชุมชนของข้าหลวง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวจีนที่เคยช่วยเหลือพระองค์มาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมคลองบางกอกใหญ่ จึงเรียกกันว่า คลองบางข้าหลวง หรือ คลองบางหลวงสืบมา ปัจจุบันเราจะเห็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนที่ยังคงอยู่ ได้แก่ ศาสนสถาน วัดวาอาราม บ้านเรือน แม่น้ำ ลำคลอง เรือ อาหารการกิน ประเพณีท้องถิ่น ฯลฯ ที่รอการมาเยือนของนักท่องเที่ยว และผู้สนใจทั่วไป

บ้านศิลปินคลองบางหลวง ตั้งอยู่ในเขตบางกอกใหญ่ ชุมชนริมคลองบางหลวงได้รับการพัฒนาปรับปรุงจากบ้านไม้เก่าแก่ ทรงมะนิลารูปตัวแอล เมื่อแรกเริ่มสร้างล้อมรอบเจดีย์เก่าที่เป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองสันนิษฐานว่าเป็นหนึ่งในสี่ของเจดีย์แต่ละทิศ ที่กำหนดเขตพื้นที่เก่าของวัดกำแพงบางจาก ภายหลังอาคารหลังนี้ก็ได้ปรับปรุงใหม่โดยกลุ่มศิลปิน แต่ก็ยังคงเก็บรักษาเจดีย์องค์เก่าไว้ โดยเปิดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว เมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ปัจจุบัน “บ้านศิลปิน” เป็นจุดหมายสำคัญของนักท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนคลองบางหลวง กลับมามีสีสัน มีชีวิตชีวาอีกครั้ง

บ้านศิลปินแห่งนี้เป็นแหล่งรวบรวมงานศิลปะหลากหลายแขนง รวมถึงเป็นพื้นที่สำหรับฝึกซ้อม และจัดการแสดงหุ่นละครเล็กของคณะค่านาย หุ่นละครเล็ก คลองบางหลวง โดยอาจารย์วัชร ประยูรคำ ประติมากร ชี้นำของไทย ศิษย์เก่าคณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้สร้างผลงาน ประติมากรรมรูปเหมือนต้นแบบดินน้ำมัน มีผลงานโดดเด่นมากมาย โดยเฉพาะพระบรมรูปปั้นพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในพระอิริยาบถต่าง ๆ

ชั้นบนของบ้านเป็นแกลเลอรีจัดแสดงผลงานศิลปะ หุ่นละครเล็ก และเครื่องประดับต่าง ๆ ซึ่งผู้ดูแล บ้านศิลปิน เล่าว่าอุปกรณ์ทุกชิ้นที่ใช้ทำเครื่องประดับเป็นของเก่าที่อยู่กับบ้านหลังนี้ตั้งแต่สมัยก่อน และทุกวันนี้ ยังสามารถใช้ได้จริง อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้สนใจสามารถเข้าฝึกรับชมทำเครื่องประดับได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

บริเวณด้านล่างของบ้านมีร้านกาแฟ มีมุมขายของที่ระลึกและจำหน่ายโปสการ์ด ภาพวาดของศิลปิน มีมุมกิจกรรม เช่น ทาสีรูปปั้น เพ้นท์ปลาตะเพียน ร้อยกำไล ส่วนด้านหน้าริมคลองมีที่สำหรับให้อาหารปลา

นอกจากนี้ภายในชุมชนคลองบางหลวง ยังมีร้านหนังสือ ปิ่นโต จำหน่ายหนังสือทั้งเก่าและใหม่ พิพิธภัณฑ์ คลองบางหลวง ที่สะสมและจัดแสดงของเก่าประเภทสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น จานชามเก่า พัดลม โทรทัศน์ เครื่องพิมพ์ดีด และเหรียญต่าง ๆ บรรยายภาคโดยรอบชุมชนจะมีเรือหางยาวแล่นผ่านมาเป็นระยะ ๆ สามารถ นั่งเล่นรับลมชมธรรมชาติริมคลอง ย้อนรำลึกวิถีชีวิตชุมชนในอดีต

สถานีอิสรภาพ

สถานีอิสรภาพเป็นหนึ่งในโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงินส่วนต่อขยาย เป็นเส้นทางที่เชื่อมโยงระหว่างฝั่งพระนครกับฝั่งธนบุรี ช่วยให้การเดินทางของประชาชนสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาสามารถเดินทางได้อย่างสะดวกสบายมากขึ้น โดยมีทางออกตั้งอยู่บริเวณซอยอิสรภาพ ๒๓ ใกล้วัดราชสิทธิธาราม วัดใหม่พิเรนทร์ มัสยิดดิลฟีลลาห์ และซอยอิสรภาพ ๓๔ ใกล้วัดหงส์รัตนาราม และมีสัญลักษณ์ธรรมอิสลาม

บริเวณที่ตั้งสถานีเป็นชุมชนเก่าแก่ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี เป็นชุมชนที่มีความผสมผสานระหว่างหลายเชื้อชาติ หลากวัฒนธรรม โดยมีทั้งชาวไทย ชาวจีน ชาวฝรั่ง ชาวญวน และชาวมอญ อาศัยอยู่ใกล้เคียงกัน ทำให้สถาปัตยกรรมอาคารบ้านเรือนและศาสนสถานมีความน่าสนใจ ภายในสถานีจึงออกแบบตกแต่งภายในให้สวยงามสอดคล้องกับสถาปัตยกรรมที่อยู่โดยรอบ โดยได้แรงบันดาลใจมาจากหงส์ ซึ่งเป็นสัตว์มงคลในตำนานและเป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ในพื้นที่ คือ วัดหงส์รัตนาราม เป็นแนวคิดในการออกแบบ เน้นใช้สีทอง ตกแต่ง และใช้รูปหงส์ เป็นสัญลักษณ์หลักของสถานี ภายในมีความงดงามวิจิตรด้วยรูปและลวดลายหงส์ทอง ซึ่งทำจากวัสดุแผ่นอะคริลิกสีทอง และสีใส ฉลุลายทับซ้อนกัน ปรากฏเป็นมิติความลึกของลายหงส์ สถานีอิสรภาพนับเป็น ๑ ใน ๔ ของสถานีรถไฟฟ้าใต้ดินที่สวยงามที่สุดในกรุงเทพมหานคร และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมไทย

๑๐ ร้านอร่อยย่านบางกอกใหญ่

๑. ก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยา “ลุง”

ก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยา “ลุง” ตั้งอยู่บริเวณปากซอยอรุณอมรินทร์ ๑๓ โดยลุงไสวเจ้าของร้านได้นำสูตรก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยามาให้ชาวบางกอกใหญ่ได้ลิ้มลอง ซึ่งมีทั้งก๋วยเตี๋ยวเนื้อ ก๋วยเตี๋ยวหมูน้ำตก ก๋วยเตี๋ยวต้มยำ และก๋วยเตี๋ยวน้ำใส น้ำซุปรสชาติกลมกล่อม นอกจากนี้ ยังมีเนื้อสะเต๊ะ หมูสะเต๊ะ และลูกชิ้นหมูปิ้ง เสิร์ฟพร้อมกับน้ำจิ้มสูตรเด็ด

ที่อยู่ : ๖๕๗ ถนนอรุณอมรินทร์

(ตรงข้ามวัดเคเรือวัลย์ ทางเข้าโรงเรียนทวีธาภิเศก)

แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

เวลาเปิด : ทุกวัน เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

๒. ข้าวมันไก่ลิ้มซัง สาขาแรกต้นตำรับ

ข้าวมันไก่ลิ้มซังเป็นร้านสาขาแรกมีชื่อเสียงอยู่คู่กับสี่แยกท่าพระมาช้านาน “ลิ้มซัง” เป็นชื่อของชาวจีนที่ย้ายถิ่นฐานมาจากจีนแผ่นดินใหญ่ และได้นำข้าวมันไก่สูตรเด็ดที่เป็นเอกลักษณ์มาให้ชาวท่าพระได้ลิ้มลอง ปัจจุบันลูกหลานของนายลิ้มซังได้สืบทอดสูตรข้าวมันไก่และขยายสาขาไปทั่วกรุงเทพมหานคร

ที่ตั้ง : ปากซอยศรีสตจักร ถนนจรัญสนิทวงศ์

แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

เวลาเปิด : ทุกวัน เวลา ๐๗.๐๐ - ๑๓.๓๐ น.

และ ๑๕.๓๐ - ๒๓.๐๐ น.

๓. ข้าวหมูทอด อร่อยมาก

เมนูข้าวหมูทอดเป็นที่ชื่นชอบของทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ใครที่ได้มาทำบุญไหว้พระที่วัดอรุณแนะนำให้รับประทานเมนูขึ้นชื่ออย่างข้าวหมูทอด มีทั้งหมูสามชั้นและหมูล้วน เสิร์ฟพร้อมกับน้ำซุปลัดทอง นอกจากนี้ยังมีเมนูอาหารตามสั่งอื่น ๆ

ที่ตั้ง : บริเวณหน้าวัดอรุณฯ แขวงวัดอรุณ
เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

เปิดบริการ : วันจันทร์ - ศุกร์ เวลา ๐๖.๐๐ - ๑๔.๐๐ น. และ ๑๖.๐๐ - ๒๑.๐๐ น.

วันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา ๐๖.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.

๔. เคี้ยวเฮงโกชนา

ร้านก๋วยเตี๋ยวลูกชิ้นปลา จุดเด่นของร้านนี้ คือ ลูกชิ้นทำเอง ไม่ว่าจะเป็นลูกชิ้นปลา หรือ ลูกชิ้นกุ้ง ก็นุ่มอร่อยไม่แพ้กัน นอกจากนี้ยังมี ก๋วยเตี๋ยวหมูตุ๋น ก๋วยเตี๋ยวหลอด ข้าวไก่ตุ๋น ข้าวหมูตุ๋นขายด้วย

ที่อยู่ : ระหว่างซอยอิสราภาพ ๒๗ - ๒๘

บริเวณแยกโพธิ์สามต้น แขวงวัดท่าพระ

เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

เวลาเปิด : ทุกวัน เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๙.๐๐ น.

๕. เนื้อตุนน้ำแดง ๕ ดาว (สูตรน้ำจิ้มพริกไทยดำ)

ผู้ที่ชอบรับประทานเกาหลีเหลาเนื้อตุน ต้องห้ามพลาดร้านเนื้อตุนน้ำแดง ๕ ดาว (สูตรน้ำจิ้มพริกไทยดำ) น้ำซุขของทางร้านจะมีความกลมกล่อม หอมกลิ่นเครื่องเทศและยาจีน เนื้อจะถูกหมักและตุนมาอย่างดี ชื่นนุ่มเต็มคำ ส่วนน้ำจิ้มพริกไทยดำที่เป็นที่เด็ดของทางร้าน จิ้มคู่กับพริกตองน้ำปลา ทานคู่กับข้าวสวย รับรองความอร่อย

ที่อยู่ : ๖๑/๑๒ ถนนเพชรเกษม แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

(ขับรถมาจากทางวงเวียนใหญ่อยู่ก่อนถึงสะพานข้ามแยกท่าพระ)

เวลาเปิด : ทุกวัน เวลา ๐๙.๓๐ - ๑๗.๐๐ น. (หยุดวันอาทิตย์)

๖. วรรณผัดไทย

ผัดไทยกุ้งสด เป็นเมนูยอดฮิตของร้านวรรณผัดไทย ซึ่งจะใช้กุ้งสดตัวใหญ่ ใส่ไข่ เครื่องเยาะผัดกับเส้นเล็กเหนียวนุ่ม รสชาติเข้มข้น ทุกเมนูทางร้านจะผัดทีละจาน วัตถุดิบคัดสรรมาอย่างดี ใช้กุ้งแห้งตัวใหญ่ พริกป่นและถั่วลิสงป่นคั่วเอง มีมะม่วงเปรี้ยวซอยแถมมากับผัดคิบบ นอกจากนี้ยังมีเมนูผัดไทยใส่ไข่ ผัดไทยเส้นผัดไทยกุ้งสด และผัดไทยทะเล

ที่ตั้ง : ปากซอยเพชรเกษม ๑๕

(วัดประดู่ในทรงธรรม) ถนนเพชรเกษม

แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่

กรุงเทพมหานคร

เวลาเปิด : ทุกวัน เวลา ๑๗.๐๐ - ๒๔.๐๐ น.

๗. ตี๋น้อยบ๊ะจ่างฮ่องกงเต๋

บ๊ะจ่างเป็นเมนูอาหารจีนมงคลที่หลายคนชื่นชอบ ร้านนี้จะนำข้าวเหนียวไปผัดและปรุงรสได้อย่างกลมกล่อม พร้อมใส่เครื่องเยอะจุใจ ทั้งเนื้อหมูชิ้นใหญ่เติมคำ ไข่เค็ม เกาลัด เม็ดบัว แปะก๊วย ถัวลิสง กุ้งแห้ง กุนเชียง เห็ดหอม และเผือกหวาน ส่วนผสมเข้ากันได้อย่างลงตัว เมื่อห่อกับใบไผ่แล้วนึ่งจะยิ่งหอมอร่อย เรียกได้ว่า ครบเครื่องคุณภาพแน่นอน

ที่อยู่ : ๒๓/๖๔ ถนนจรัญสนิทวงศ์ (ระหว่างซอยจรัญสนิทวงศ์ ๑ และ ๓ ใกล้สี่แยกท่าพระ)

แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

เวลาเปิด : ทุกวัน เวลา ๐๘.๐๐ - ๒๐.๐๐ น.

๘. ขนมเบื้อง วัดอรุณ

ร้านขึ้นชื่ออีกแห่งหนึ่งของเขตบางกอกใหญ่ ร้านนี้จะทำขนมเบื้อง ๒ ขนาด คือ แผ่นกลาง และแผ่นใหญ่ ตัวแป้งกรอบ ใสเยอะจุใจ เนื้อครีมนุ่มละมุน ฝอยทองหวานกำลังพอดี และมีเนื้อมะพร้าวอ่อนใส่มาด้วย มีให้เลือกทั้งไส้เค็ม และไส้หวาน เป็นร้านขายดีที่มีลูกค้ามาต่อคิวรอกันแทบทุกวัน

ที่อยู่ : ๑๓๓ ถนนวังเดิม (เยื้องกับสถานีตำรวจบางกอกใหญ่)

แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

เวลาเปิด : วันอังคาร - อาทิตย์ เวลา ๑๓.๓๐ - ๒๑.๐๐ น.

๙. เจ็ลลี่ทับทิมกรอบ

ทับทิมกรอบ น้ำกะทิสดหอมหวานกำลังดี เสิร์ฟพร้อมมะพร้าวกะทิ สลิ้ม แห้ว และลูกชิด ใครที่กำลังมองหาของหวานอร่อย ๆ รับประทาน แล้วรับรองว่าคลายร้อน เย็นชื่นใจแน่นอน

ที่อยู่ : เปิดร้านขายท้ายรถกระบะ

หน้าร้านกวยเตี๋ยวเรืออยุธยา “ลุง” (ตรงข้ามวัดเครือวัลย์)

แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

เวลาเปิด : ทุกวัน เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๖.๐๐ น.

๑๐. สาลี่ทิพย์ ข้าวเหนียวมะม่วง

ร้านสาลี่ทิพย์ ข้าวเหนียวมะม่วง เป็นที่รู้จักกันดี ของชาวตลาดโพธิ์สามต้น และชาวบางกอกใหญ่ ด้วยเมนู ข้าวเหนียวมูนรสชาติดมุนลิ้น ราดด้วยกะทิสดแท้ แบบไม่ผสมแป้ง ขายพร้อมมะม่วงอกร่อง มะม่วงน้ำดอกไม้ว ผลเหลืองสุก หวานอร่อยส่งตรงจากสวน นอกจากนี้ ยังมีข้าวเหนียวหน้าสังขยา หน้าปลาแห้ง หน้ากุ้ง และข้าวเหนียวทุเรียน

ที่อยู่ : ๖๐๓/๑ ถนนอิสรภาพ

เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

เวลาเปิด : ทุกวัน เวลา ๐๗.๐๐ - ๒๑.๐๐ น.

สำรณำนรู่รื่องกฐิน

คํำนรกฐิน พจนนุกรม ฉบับรำนชนิตยสถน พ.ศ. ๒๕๕๔ นิยมนร่ คือ ผ้พพิเศษที่พระพุทเจ้อนุญาต แ่พระภิกษุสงฆ์เฉพาะกฐินกถ

กฐินกถ คือ กำนหนดรยะเวลที่สรณถวยผ้พิเศษในรยะเวล ๑ เดือน น้บตั้งแต่วันแรม ๑ คำน เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ คำน เดือน ๑๒ เท่านั้น หกถวยก่อนหน้าหรือหล้งจกน้นไม่น้บเป็นกฐิน

วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

วัดสุทัศนเทพวราราม

วัดราชโอรสาราม

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ประเภทของกฐิน

กฐินทาน สามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๒ ประเภท คือ กฐินหลวง และกฐินราษฎร์

กฐินหลวง

เมื่อถึงเทศกาลกฐินพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะและเอกอัครศาสนูปถัมภก จะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินเป็นปฐมฤกษ์ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด จึงเรียกว่า กฐินหลวง แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. พระกฐินหลวงที่กำหนดเป็นพระราชพิธี หมายถึง พระกฐินที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน ณ พระอารามหลวงต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง หรือพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้พระบรมวงศานุวงศ์เสด็จแทนพระองค์ รวมทั้งพระกฐินที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้ราชสกุล องคมนตรี หรือผู้ที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควรให้นำไปถวาย ณ พระอารามสำคัญ ๑๘ พระอาราม ดังนี้

พระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๓ พระอาราม

๑. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
๒. วัดอรุณราชวราราม
๓. วัดราชโอรสาราม
๔. วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม
๕. วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม
๖. วัดบวรนิเวศวิหาร
๗. วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม
๘. วัดสุทัศน์เทพวราราม
๙. วัดเทพศิรินทราวาส
๑๐. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์
๑๑. วัดราชาธิวาสวิหาร
๑๒. วัดมกุฏกษัตริยาราม
๑๓. วัดโสมนัสวิหาร

พระอารามหลวงในต่างจังหวัด จำนวน ๕ พระอาราม

๑๔. วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม
๑๕. วัดนิเวศธรรมประวัติ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๖. วัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๗. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก
๑๘. วัดพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก

วัดพระบรมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

๒. พระกฐินต้น หมายถึง พระกฐินหลวงที่พระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดราชภัฏ และมิได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นทางการ หรือเป็นพระราชพิธี

การเสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินเป็นการส่วนพระองค์ ที่เรียกว่า พระกฐินต้นนั้น ส่วนใหญ่เป็นวัดในต่างจังหวัด มีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. เป็นวัดที่ยังไม่เคยเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินมาก่อน
๒. ประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาในวัดนั้นมาก
๓. ประชาชนในท้องถิ่นนั้นไม่ค่อยมีโอกาสได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไป จะได้มีโอกาสเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิด

๓. พระกฐินพระราชทาน หมายถึง พระกฐินหลวง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐินให้แก่ผู้ขอพระราชทานเพื่อนำไปถวาย ณ พระอารามหลวงต่าง ๆ ทั้งใน กรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด เนื่องจากประเทศไทยมีพระอารามหลวงเป็นจำนวนมาก ในเทศกาลกฐินแต่ละปี จึงพระราชทานโอกาสให้หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชน ตลอดจนประชาชน ขอรับพระราชทาน เพื่อนำไปถวาย ณ พระอารามหลวง โดยมีกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการขอพระราชทานให้ตามความประสงค์

กฐินราษฎร์

หมายถึง กฐินที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปร่วมกันนำไปทอดถวาย ณ วัดต่าง ๆ ในเทศกาลกฐิน จำแนกได้ ๓ ประเภท คือ

๑. มหากฐิน หมายถึง กฐินใหญ่ เนื่องจากคณะเจ้าภาพจัดบริวารกฐินเป็นจำนวนมาก เป็นกองใหญ่ ทั้งไทยธรรม และปัจจัยถวาย จัดบำรุงการก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด นอกจากนี้ยังมีการถวายสิ่งของต่าง ๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น และยังรวมถึงการจัดหาสิ่งของบริจาคแก่วัด อุบาสก อุบาสิกา นับเป็นการบำเพ็ญกุศลให้ยิ่งใหญ่มากขึ้น มหากฐิน หรืออีกนัยหนึ่ง คือ กฐินสามัคคี จึงมีเจ้าภาพหลายคน ร่วมกันจัดขึ้น

๒. จุลกฐิน หมายถึง กฐินเล็ก คือ กฐินที่มีเวลาเตรียมการน้อย บริวารกฐินน้อย บางท้องถิ่น เรียกว่า กฐินแล่น เนื่องจากผู้ร่วมทำจุลกฐินต้องทำทุกอย่างด้วยความเร่งรีบทุกขั้นตอน แบ่งงานกันทำแข่งกับเวลา เชื่อกันมาแต่โบราณว่าการร่วมจุลกฐินจะได้บุญมาก จุลกฐินส่วนมากจะทำในวันสุดท้ายของเทศกาลกฐิน คือ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เมื่อพุทธศาสนิกชนรู้ว่าวัดใดยังไม่มีใครจองกฐินจะรีบชักชวนญาติมิตรช่วยกันทำ จุลกฐินไปทอดถวาย

๓. กฐินสามัคคี หมายถึง กฐินที่เปิดโอกาสให้ผู้มีทุนทรัพย์น้อยได้มีโอกาสร่วมทำบุญ เป็นการสร้างความสามัคคีในหมู่พุทธศาสนิกชน

นอกจากกฐินราษฎร์ ทั้ง ๓ ประเภทแล้ว ยังมีกฐินตกค้าง คือ กฐินที่นำไปทอดถวายยังวัดที่ไม่มีเจ้าภาพจองกฐินจนใกล้จะสิ้นเทศกาลกฐิน เมื่อพุทธศาสนิกชนทราบก็จะร่วมกันจัดกฐินไปทอดถวาย หรือเรียกกฐินประเภทนี้ว่า กฐินตกค้าง หรือกฐินตก โดยมีลักษณะสำคัญของการทอดกฐินตกค้าง คือ ต้องไม่บอกกล่าวให้วัดที่จะไปทอดถวายทราบล่วงหน้า เมื่อไปถึงวัดแล้วจึงแจ้งให้ทราบ มักเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กฐินโจร การทอดกฐินลักษณะนี้ถือว่าได้กุศลมาก

ตัวอย่างหนังสือแจ้งขอรับเป็นเจ้าของภาพผ้าพระกฐิน

(..... ที่อยู่)

(วัน เดือน ปี)

เรื่อง ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ประจำปี

เรียน อธิบดีกรมการศาสนา

ตามราชประเพณี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐินให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การ สมาคม มูลนิธิ บริษัทห้างร้าน และประชาชนทั่วไป มีจิตศรัทธานำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ พระอารามหลวงทั่วราชอาณาจักรในกฐินกาล ตามที่กรมการศาสนาได้ประกาศเชิญชวนให้ทราบทุกปี นั้น

ในการนี้ (ชื่อ หน่วยงาน / ผู้ขอรับ) ประสงค์ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินประจำปี เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ พระอารามหลวง วัด อำเภอ จังหวัด ทั้งนี้ได้ประสานงานในเบื้องต้นกับเจ้าอาวาสวัด เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ชื่อผู้ประสานงาน

โทร.

โทรสาร

ธงสัญลักษณ์ในเทศกาลกฐิน

ธงจระเข้	ใช้เป็นสัญลักษณ์เพื่อแสดงว่าวัดนี้ได้มีการทอดกฐินแล้ว
ธงตะขาบ	ใช้ประดับเพื่อแสดงว่าวัดนี้มีผู้มาจองกฐินแล้ว ให้ผู้ที่จะมาพิจารณาทอดกฐินผ่านไปได้
ธงเต่า	ใช้ประดับเป็นสัญลักษณ์ว่าวัดนี้ทอดกฐินเรียบร้อยแล้ว โดยจะนำธงลงในวันเพ็ญ เดือน ๑๒
ธงนางมัจฉา	ใช้ประดับในพิธีถวายผ้าพระกฐิน แสดงความเชื่อว่า อานิสงส์จากการถวายผ้าพระกฐินแก่พระสงฆ์ ผู้ถวายจะมีรูปร่างงดงาม

การจองกฐิน

การจองกฐินเป็นการแจ้งล่วงหน้าให้ทางวัดและประชาชนได้ทราบว่าวัดนั้น ๆ มีผู้ศรัทธาเป็นเจ้าภาพทอดกฐินแล้ว เนื่องจากมีผู้ศรัทธาเป็นเจ้าภาพจำนวนมาก ถ้าไม่จองไว้ก่อนอาจไม่มีโอกาส จึงเกิดธรรมเนียมทอดกฐินต้องจองล่วงหน้าเพื่อให้มีโอกาสดูและเพื่อไม่ให้เกิดการทอดซ้ำ

๑. ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับกฐินพระราชทานของกรมการศาสนา

การขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวาย ณ พระอารามหลวงใด ๆ ให้ทำหนังสือขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน (ดังตัวอย่าง) แล้วแจ้งกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินการขอพระราชทานให้ต่อไป

๒. ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับพระกฐินพระราชทาน ดังนี้

๒.๑ ผู้ที่ขอรับพระราชทานพระกฐินพระราชทาน ต้องเป็นผู้เชิญพระกฐินพระราชทานไปถวายด้วยตนเอง เนื่องจากการพระราชทานให้แก่บุคคลนั้น ๆ ยกเว้นส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การ องค์การ สมาคม บริษัท สามารถมอบให้ผู้บริหารระดับรองลงมาเป็นประธานพิธีเชิญไปถวายได้

๒.๒ ไม่มีการเรียไร ลักษณะการบอกบุญบุคคลทั่วไป หรือการพิมพ์เป็นฎีกาบอกบุญ หรือการให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งไปเรียไรในสถานที่สาธารณะ

๒.๓ ไม่มีการเกณฑ์หรือจัดให้หัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่ไปร่วมพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

๓. การปฏิบัติพิธีถวายพระภินทรูปพระราชนิพนธ์

เมื่อประธานพิธีเดินทางถึงสถานที่ประกอบพิธี ศาสนพิธีกรเชิญประธานพิธีไปที่โต๊ะหมู่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์และผ้าพระภินทรูปพระราชนิพนธ์ โดยให้ปฏิบัติดังนี้

๓.๑ ยืนตรงห่างจากพระบรมฉายาลักษณ์เล็กน้อย พอเอื้อมมือไปรับผ้าพระภินทรูปพระราชนิพนธ์ได้

๓.๒ ถวายความเคารพ ผู้ชายถวายคำนับ ผู้หญิงรวมทั้งผู้หญิงแต่งเครื่องแบบปกติขาวถอนสายบัว (แบบพระราชนิยมใช้เท้าขวาเป็นหลัก ชักเท้าซ้ายไปด้านหลังของเท้าขวา ย่อตัวลงช้า ๆ ขณะเดียวกันให้ยกมือทั้งสองข้างขึ้นวางประสานกันบนหน้าขาเหนือเข่า โดยใช้มือขวาทับมือซ้าย แล้วบิดมือซ้ายไปทางขวาเล็กน้อย สายตามองทอดลงไปข้างหน้า)

๓.๓ ยืนมือไปเปิดกรวยกระทงดอกไม้บนเครื่องราชสักการะ (รูปเทียนแพ) วางไว้ด้านข้าง แล้วถวายความเคารพอีกครั้งหนึ่ง ยืนมือทั้งสองข้างออกไปยกผ้าพระภินทรูปพระราชนิพนธ์จากพานแว่นฟ้า (ยกมาเฉพาะผ้าพระภินทรูป) อุ้มประคองไว้ระหว่างมือทั้งสอง (ไม่ประนมมือ) ยืนตรง ขณะนี้เปิดเพลงสรรเสริญพระบารมี (โดยใช้จากไฟล์เสียง) จบ ถวายความเคารพ

๓.๔ เดินเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธี ถึงโต๊ะด้านหน้าพระสงฆ์ วางผ้าพระภินทรูปพระราชนิพนธ์บนพานแว่นฟ้า แล้วหันหน้าไปทางพระพุทธรูป รับเทียนชนวนจากศาสนพิธีกร จุดเทียนบูชาพระรัตนตรัย (โดยเริ่มจุดเทียนจากด้านซ้ายมือไปด้านขวามือ แล้วจุดธูปในลักษณะเดียวกัน) ส่งเทียนชนวนคืนให้ศาสนพิธีกร คุณเข้าลงกราบ ๓ ครั้ง

๓.๕ ไปที่พานแว่นฟ้า หยิบผ้าห่มพระประธานมอบให้เจ้าหน้าที่หรือไวอาวัจกร

๓.๖ ยกผ้าพระภินทรูปขึ้นอุ้มประคอง (ประนมมือ) หันหน้าไปทางพระพุทธรูป

๓.๗ กล่าวคำนมัสการ นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (ว่า ๓ จบ)

๓.๘ หันหน้ามาทางพระสงฆ์ กล่าวคำถวายตามแบบที่ติดไว้บนผ้าพระกฐินพระราชทาน ดังนี้

“ผ้าพระกฐินทานกับทั้งผ้าอันสงฆ์บริวารทั้งปวงนี้ ของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ กอปรด้วยพระราชศรัทธา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานให้ น้อมนำมาถวายแด่พระสงฆ์ ซึ่งจำพรรษากาลถ้วนไตรมาส ในอาวาสวิหารนี้ ขอพระสงฆ์จงรับ ผ้าพระกฐินทานนี้ กระทำกฐินต์ถาวรกิจ ตามพระบรมพุทธานุญาตนั้น เทอญ”

๓.๙ กล่าวคำถวายผ้าพระกฐินพระราชทานจบแล้ว วางลงบนพานแว่นฟ้า แล้วยกทั้งพาน (ปากพาน ส่วนล่าง) ประเคนพระสงฆ์รูปที่ ๒ แล้วประเคนพานเทียนพระปาติโมกข์

๓.๑๐ ไปที่เจ้าอาวาส ประเคนเครื่องบริวาร โดยเริ่มจาก บาตร หมอน และอื่นๆ คัดเลือกประมาณ ๓ - ๕ รายการ แล้วไปนั่งที่ซึ่งจัดไว้สำหรับประธานพิธี (เครื่องพระกฐินพระราชทานส่วนที่เหลือ และสิ่งของผู้ขอรับพระราชทานจัดเตรียมมา เช่น พัดรอง ไทยธรรม มอบไวยวัจกรนำไปถวายพระสงฆ์องค์ครองในภายหลัง)

๓.๑๑ ผู้ร่วมพิธีถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์ ๑ ชุด/รูป/ครั้งเดียว (ส่วนที่เหลือมอบไวยวัจกรนำไปถวาย)

๓.๑๒ ศาสนพิธีกรหรือเจ้าหน้าที่การเงินประกาศยอดเงินที่ถวายให้ทราบทั่วกัน ตามแบบที่กรมการศาสนา ประธานพิธีถวายใบพวารณาตุปัจจุยตามที่ประกาศแต่เจ้าอาวาส พระสงฆ์ใช้พัดยศอนุโมทนา ถวายอดิเรก ประธานพิธีและผู้ร่วมพิธีกรวดน้ำ รับพร

๓.๑๓ ประธานพิธีกราบลาพระรัตนตรัย กราบลาพระสงฆ์ หากมีของที่ระลึกสำหรับประธานหรือผู้ร่วมพิธี ให้ประธานเป็นตัวแทนรับมอบในขณะนี้ และมอบเงินหรือสิ่งของบำรุงการศึกษาแก่โรงเรียนพระปริยัติธรรม (ถ้ามี) ประธานพิธีออกไปยังโถงหมู่ประดิษฐานพระบรมฉายาลักษณ์ ถวายความเคารพ เป็นเสร็จพิธีการ ถวายพระกฐินพระราชทาน

(เมื่อเจ้าภาพเดินทางกลับแล้ว พระสงฆ์ทั้งหมดจะกระทำพิธีอุปโลกนกรรมและสวดญัตติทุติยกรรม พระสงฆ์รูปที่ได้รับฉันทานุมัติให้เป็นองค์ครองผ้าพระกฐินลงไปครองผ้าและกรานกฐินตามลำดับต่อไป)

พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน กระทรวงวัฒนธรรม ณ วัดชีโนรสาราม กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

คำประกาศ

นมัสการ.....* และเรียนผู้มีจิตศรัทธาทุกท่าน

ในการที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทาน
ผ้าพระกฐิน ให้

นำมาถวายพระสงฆ์จำพรรษาถ้วนไตรมาส ณ พระอารามนี้ เพื่อเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา
จึงขอปวารณาถวายจตุปัจจัยถวายพระราชกุศล มีรายการดังต่อไปนี้

- ถวายบำรุงและบูรณะพระอาราม บาท
- ถวาย องค์ครอง บาท
- ถวายพระคู่สวด รูป ๆ ละ บาท บาท
- ถวายพระอันดับ รูป ๆ ละ บาท บาท
- ถวายสามเณร รูป ๆ ละ บาท บาท
- บำรุงโรงเรียนพระปริยัติธรรม บาท
- ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (ถ้ามี) บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น บาท

ตัวอักษร (.....)

จึงประกาศเพื่อพระสงฆ์ทั้งปวง อุบาสก อุบาสิกา และผู้มีจิตศรัทธาทุกท่าน ได้โปรดทราบ และ
อนุโมทนาโดยทั่วกัน

หมายเหตุ *

ชื่อเจ้าอาวาส ตามด้วย*

* พระคุณเจ้าที่เคารพอย่างยิ่ง

* พระคุณท่านที่เคารพอย่างสูง

* พระคุณท่านที่เคารพ

ใช้กับสมเด็จพระราชาคณะ และรองสมเด็จพระราชาคณะ

ใช้กับพระราชาคณะ (ชั้นสามัญ ชั้นราช ชั้นเทพ ชั้นธรรม)

ใช้กับเจ้าอาวาส (พระครู)

รายนามพระอารามหลวง

ที่กระทรวงวัฒนธรรม นำผ้าพระกฐินพระราชทานไปถวาย ณ พระอารามหลวง
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๖๓

ครั้ง	วันเดือนปี	นามพระอารามหลวง	ประธานในพิธี	จำนวนเงิน (บาท)
๑	วันศุกร์ ที่ ๑๕ พ.ย. ๒๕๔๕	วัดธรรมามูล อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นางอุไรวรรณ เทียนทอง)	๒๗๕,๙๕๐.๐๐
๒	วันอาทิตย์ ที่ ๘ พ.ย. ๒๕๔๖	วัดสระแก้ว อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นางอุไรวรรณ เทียนทอง)	๙๙๑,๔๐๔.๐๐
๓	วันพฤหัสบดี ที่ ๔ พ.ย. ๒๕๔๗	วัดบูรพาภิราม อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายอนุรักษ์ จูริมาศ)	๙๐๒,๒๖๔.๐๐
๔	วันอาทิตย์ ที่ ๑๓ พ.ย. ๒๕๔๘	วัดบางกระบือ อำเภอบางสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นางอุไรวรรณ เทียนทอง)	๑,๕๐๐,๐๐๐.๐๐
๕	วันเสาร์ ที่ ๓ พ.ย. ๒๕๔๙	วัดวรนายกั้งสรณ์ เจดีย์บรรพตาราม อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	รองปลัดกระทรวงวัฒนธรรม (นายเกรียงไกร สัมปัชชลิต)	๑,๑๘๘,๐๔๙.๐๐
๖	วันเสาร์ ที่ ๑๗ พ.ย. ๒๕๕๐	วัดท่าหลวง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร	ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม (นายวีระ โรจน์พจนรัตน์)	๑,๑๔๖,๙๒๐.๐๐
๗	วันเสาร์ ที่ ๑ พ.ย. ๒๕๕๑	วัดพระบาทมิ่งเมือง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายวรวัจน์ เอื้ออภิญญกุล)	๑,๐๗๐,๐๙๐.๐๐
๘	วันอาทิตย์ ที่ ๑ พ.ย. ๒๕๕๒	วัดเจ็ดยอด อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายธีระ สลักเพชร)	๑,๒๒๑,๓๓๐.๒๕
๙	วันเสาร์ ที่ ๒๑ พ.ย. ๒๕๕๓	วัดกลางมิ่งเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายนิพนธ์ อินทรสมบัติ)	๑,๕๒๘,๑๙๐.๐๐

ครั้ง	วันเดือนปี	พระนามอารามหลวง	ประธานในพิธี	จำนวนเงิน (บาท)
๑๐	วันเสาร์ ที่ ๗ พ.ย. ๒๕๕๔	วัดตันตยาภิรม อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง	ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายสุระ เตชะทัต)	๑,๗๗๕,๗๔๓.๐๐
๑๑	วันเสาร์ ที่ ๒๔ พ.ย. ๒๕๕๕	วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายสนธยา คุณปลื้ม)	๑,๓๓๑,๐๒๕.๒๕
๑๒	วันเสาร์ ที่ ๑๖ พ.ย. ๒๕๕๖	วัดใหญ่อินทาราม อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายสนธยา คุณปลื้ม)	๓,๘๐๖,๖๕๙.๐๐
๑๓	วันอาทิตย์ ที่ ๒ พ.ย. ๒๕๕๗	วัดพระบรมธาตุ อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายวีระ โรจน์พจนรัตน์)	๑,๑๘๔,๔๘๐.๐๐
๑๔	วันอาทิตย์ ที่ ๒๑ พ.ย. ๒๕๕๘	วัดมงคลทับคล้อ อำเภอบ้านทับคล้อ จังหวัดพิจิตร	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายวีระ โรจน์พจนรัตน์)	๑,๗๔๐,๗๐๗.๐๐
๑๕	วันเสาร์ ที่ ๕ พ.ย. ๒๕๕๙	วัดโคกสมาณคุณ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายวีระ โรจน์พจนรัตน์)	๑,๘๐๐,๐๐๐.๐๐
๑๖	วันจันทร์ ที่ ๓๐ ต.ค. ๒๕๖๐	วัดธาตุ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายวีระ โรจน์พจนรัตน์)	๑,๑๕๐,๐๒๙.๕๐
๑๗	วันศุกร์ ที่ ๑๖ พ.ย. ๒๕๖๑	วัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายวีระ โรจน์พจนรัตน์)	๑,๒๙๑,๓๒๐.๐๐
๑๘	วันเสาร์ ที่ ๒ พ.ย. ๒๕๖๒	วัดคลองโพธิ์ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายอิทธิพล คุณปลื้ม)	๑,๒๔๔,๙๙๙.๐๐
๑๙	วันเสาร์ ที่ ๒๔ ต.ค. ๒๕๖๓	วัดชินวราราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ	รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวัฒนธรรม (นายอิทธิพล คุณปลื้ม)	๑,๕๐๐,๘๔๐.๐๐

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา. **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๕.

กรมศิลปากร. **ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม ๑๗.** กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๖๔. (คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในมหามงคลสมัยฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๓๙).

_____. **พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม ๑.** นครปฐม: นครปฐมการพิมพ์, ๒๕๔๘.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. **มรดกภูมิปัญญา จิตรกรรมฝาผนังสมัยรัตนโกสินทร์ วัดราชสิทธิาราม วัดสุวรรณาราม และวัดทองธรรมชาติ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๖๓.

กระทรวงกลาโหม. **ที่ระลึกถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน กระทรวงกลาโหม ประจำปี ๒๕๖๓** วันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๓ ณ วัดราชสิทธิาราม ราชวรวิหาร. แผนกโรงพิมพ์ กองบริการ สำนักงานสนับสนุน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม, ๒๕๖๓. ฉัตรภรณ์ พิรุณรัตน์. “พัฒนาการของบางกอกฝั่งตะวันตก พ.ศ. ๒๓๒๕ - ๒๓๖๙”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๕.

ดนัย ศักดิ์เสนีย์. **นามานุกรมพระเครื่อง** (ประกอบภาพพิมพ์ประมาณ ๓๐๐ ภาพ) พระนคร: สำนักพิมพ์ผดุงศึกษา, ๒๕๐๒.

ที่ระลึกงานฉาบฉวย คุณยุพเยาว์ บุณนาถ ณ เมรุวัดประยูรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร วันเสาร์ที่ ๒๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙. ม.ป.ท., ๒๕๔๙.

ธวัชชัย สาครินทร์, บรรณาธิการ. **กรุงธนบุรี.** กรุงเทพฯ: บริษัท บวรสารการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๑.

บุศราคม และประชุม กาญจนวัฒน์. **พระเครื่องเรื่องของคลัง เล่ม ๑.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. ธนบุรี: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๑๓.

“ประกาศขยายเขตกรุงเทพมหานคร.” **ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๒** (พ.ศ. ๒๔๕๘): ๓๒๓ - ๓๒๕.

ประชุม กาญจนวัฒน์. **หนังสือภาพพระเครื่อง.** พระนคร: ม.ป.ท., ๒๕๐๙.

พระมหาสมคิด สุเตโช. **ประวัติวัดราชสิทธิาราม ราชวรวิหาร.** พระธรรมรัตนวิสุทธิ เจ้าอาวาสวัดราชสิทธิาราม เจ้าคณะบางกอกใหญ่ (พิมพ์เผยแพร่เป็นเกียรติประวัติของวัดราชสิทธิาราม ราชวรวิหาร พุทธศักราช ๒๕๔๘). กาญจนบุรี: สำนักพิมพ์ธรรมเมธี - สหภาพพัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๘.

ราชบัณฑิตยสถาน. **สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม ๑๖.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ไทยมิตรการพิมพ์, ๒๕๓๔.

รุ่งโรจน์ ภิรมณ์อนุกุล และประภัสสร ชูวิเชียร. **กรุงเทพฯ กรุงธนฯ มีภูมิสถาน ชื่อบ้านนามเมือง.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๕๖.

ศรีศักร วัลลิโภดมและสุจิตต์ วงศ์เทศ. **กรุงเทพฯ มาจากไหน?** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๕.

สุตารา สุฉายา, บรรณาธิการ. **ธนบุรี.** กรุงเทพฯ: สารคดี, ๒๕๔๒.

สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์, ม.ล. เมืองโบราณ. **วัดราชสิทธิาราม.** (ชุดจิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทย) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, ๒๕๒๕.

Top ๑๐๐ อันดับพระเครื่องเพื่อการลงทุน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิเคราะห์พระเครื่อง และประเมินค่า (อู๋เล็ด อคาเดมี่). ๒๕๖๐.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ความงามของชุมชนเจริญพาสน์...คลองบางกอกใหญ่ และ ถนนอิสราภาพ. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๔, จาก : <https://intrend.trueid.net/bangkok/>.

งามสง่าสีลาหส์ ณ สถานีรถไฟใต้ดินอิสราภาพ. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๔, จาก : <http://wesmilemagazine.com/itsaraphap-mrt-station-a-marvel-of-swan-like-elegance/>.

เที่ยวชุมชนกุฎีจีน เสพความคลาสสิก ริมแม่น้ำเจ้าพระยา. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๔, จาก : <https://travel.mthai.com/blog/115264.html>.

บ้านศิลปิน และตลาดน้ำคลองบางหลวง กรุงเทพฯ. [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๒ ตุลาคม ๒๕๖๔. <http://www.zthailand.com/place/klong-bang-luang-and-artist-house-baan-silapin-bangkok/>.

มัสยิดต้นสน (กุฎีใหญ่). [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๘ ตุลาคม ๒๕๖๔, จาก : <http://oknation.nationtv.tv/blog/supawan/2021/05/31/entry-1>.

ภิมรพี ฐารรัตน์. **กุฎีเจริญพาสน์: สายสัมพันธ์ศาสนาและชุมชน.** [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๔. จาก : <https://www.sarakadee.com/2015/08/17/>.

วราห์ โรจนวิภาต. **สะพานเจริญพาสน์กับหลุมหลบภัย.** [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๔, จาก : <https://lek-prapai.org/home/view.php?id=190>.

คำสั่งกระทรวงวัฒนธรรม

ที่ ๒๒๒/๒๕๖๔

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่เทศกาลกฐิน ประจำปี ๒๕๖๔

ตามที่ กระทรวงวัฒนธรรมกำหนดนำผ้าพระกฐินพระราชทานไปถวายพระสงฆ์ที่จำพรรษา ณ วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่เทศกาลกฐิน ประจำปี ๒๕๖๔ โดยรวบรวมองค์ความรู้ความสำคัญของการทอดกฐิน พิธีถวาย ผ้าพระกฐินพระราชทาน ประวัติของวัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร รวมถึงประเพณี วิถีชีวิต และแหล่งเรียนรู้ ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องให้แก่ประชาชนผู้สนใจงานด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ดังกล่าว นั้น

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม จึงแต่งตั้งคณะกรรมการการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่เทศกาลกฐิน ประจำปี ๒๕๖๔ โดยมีองค์ประกอบ หน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑ ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม	ที่ปรึกษา
๑.๒ ผู้ตรวจราชการกระทรวงวัฒนธรรม
(นายชัยพล สุขเอี่ยม)	ที่ปรึกษา
๑.๓ นางสาวพิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ
นักอักษรศาสตร์ทรงคุณวุฒิ
ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านภาษา เอกสารและหนังสือ กรมศิลปากร	ประธาน
๑.๔ นางจุฑาทิพย์ โคตรประทุม
ที่ปรึกษาการปฏิบัติราชการของสำนักงานรัฐมนตรี	รองประธาน
๑.๕ นางสาวนัยนา แยมสาขา
ข้าราชการบำนาญ
อดีตผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร	กรรมการ
๑.๖ นางเบญจมาศ แพทอง
ข้าราชการบำนาญ
อดีตผู้อำนวยการสำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร	กรรมการ

๑.๗	นางสาวอรสรา สายบัว ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการสำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร	กรรมการ
๑.๘	ผู้อำนวยการสำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร	กรรมการ
๑.๙	ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร	กรรมการ
๑.๑๐	ผู้อำนวยการสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร	กรรมการ
๑.๑๑	ผู้อำนวยการกองศาสนพิธี กรมการศาสนา	กรรมการ
๑.๑๒	ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ
๑.๑๓	ผู้อำนวยการกลุ่มประชาสัมพันธ์ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ และเลขานุการ
๑.๑๔	นางสาววิชนี พุ่มโมรี นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๕	ว่าที่ร้อยตรี ธรรมบุญ กลิ่นคุ้ม นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๖	นางสาวอุษา แยมบุปผา นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๗	นางสาวจรรุภา ตวงสิทธินันท์ นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๘	นางสาวปิ่นอนงค์ อภิวงค์งาม นักประชาสัมพันธ์ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

๒. หน้าที่และอำนาจ

- ๒.๑ กำหนดแนวทางและรูปแบบการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่เทศกาลกฐิน ประจำปี ๒๕๖๔ ให้เป็นไปตามนโยบายกระทรวงวัฒนธรรม
- ๒.๒ ค้นหา รวบรวมเรียบเรียงข้อมูลเนื้อหา และภาพประกอบเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่เทศกาลกฐิน ประจำปี ๒๕๖๔
- ๒.๓ ดำเนินการจัดทำต้นฉบับสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่เทศกาลกฐิน ประจำปี ๒๕๖๔ และกำหนด แนวทางการเผยแพร่หนังสือไปยังกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์
- ๒.๔ รายงานผลการดำเนินงานแก่ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม
- ๒.๕ ดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือตามที่ปลัดกระทรวงวัฒนธรรมมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔

(นางยุพา ทวีวัฒนะกิจบวร)
ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

ปกิณกัณฑ์วัฒนธรรม วัดราชสิทธาราม ราชวรวิหาร และแหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมบริเวณใกล้เคียง

กระทรวงวัฒนธรรม

ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

ISBN 978-616-543-738-7

ที่ปรึกษา

ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม (นางยุพา ทวีวัฒนะกิจบวร)

ผู้ตรวจราชการกระทรวงวัฒนธรรม (นายชัยพล สุขเอี่ยม)

บรรณาธิการและคณะทำงาน

นางสาวพิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ

นางเบญจมาศ แพทอง

นายปิยวัฒน์ วงษ์เจริญ

นางสาวเปรมมา สัตยาวิมพิงษ์

นางสาวอุษา แยมบุบผา

นางสาวปิ่นอนงค์ อภิวงค์งาม

นางจุฑาทิพย์ โคตรประทุม

นางสาวอรสรา สายบัว

นางสาววัชนีย์ พุ่มโมรี

ว่าที่ร้อยตรี ธรรมบุญ กลิ่นคุ้ม

นางสาวจรรุภา ดวงสิทธินันท์

ภาพและข้อมูล

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

พระครูกลุณยธรรมวิวัฒน์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชสิทธาราม

พระครูสิทธิสังวร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชสิทธาราม

นางสาวรัตนพร ศรีเพ็ญ

นางสาวพัชรพร พงศ์วิสุทธิรักษ์

สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

กรมการศาสนา

พระศรีรัตนโมลี เจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลี

พระมหาโยธิน โชติธมโม เลขานุการเจ้าอาวาสวัดราชสิทธาราม

แม่ชีอุ้นเรือน เนียมลัม (อิสราวดิ ปารมิตา)

นางเรวดี ฐิตะโลหิต

นายปพนพัชร สุขเจริญศิริชัย

ถ่ายภาพ

นางสาวปรางทิพย์ อิงคะวะระ

จัดพิมพ์

กลุ่มประชาสัมพันธ์ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๐๙ ๓๕๐๔ - ๑๐ โทรสาร ๐ ๒๒๐๙ ๓๕๐๓

เว็บไซต์ www.m-culture.go.th

พิมพ์ที่

บริษัท สุวรรณภูมิ เฮอริเทจ จำกัด

๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร แขวงห้วยขวาง
เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๐๙ ๓๕๐๔ - ๑๐
www.m-culture.go.th

